

KINNITATUD
 direktori käskkiri 05.05.2020 nr 1-1/302
 kooli nõukogu kooskõlastus 05.05.2020
 protokoll nr 1-2/65/2020

JÄRVAMAA KUTSEHARIDUSKESKUS HOOLDUSTÖÖTAJA, TASE 4 ÕPPEKAVA MOODULITE RAKENDUSKAVA			
Sihtrühm	Põhiharidusega õpilane		
Õppevorm	Statsionaarne töökohapõhine õpe		
Mooduli nr	Mooduli nimetus	Mooduli maht (EKAP)	Õpetajad
1	HOOLDUSE ALUSED	11 (sh praktika 7,7 EKAP)	Kaja Koger
I kursus			
Nõuded mooduli alustamiseks	Puuduvad		
Mooduli eesmärk	Õpetusega taotletakse, et õpilane omandab teadmised, oskused ja hoiakud abivajajaga tegelemiseks ning talle turvalise ja toetava keskkonna loomiseks		
Õpiväljundid	Hindamiskriteeriumid		
1) Orienteerub erinevatele sihtrühmadele suunatud teenuste ja toetuste süsteemis ja Eesti sotsiaalpoliitika põhimõtetes	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kirjeldab vastavalt ülesandele sotsiaalhoolekande- ja tervishoiuvaldkonna peamisi arengusuundi lähtudes sotsiaalpoliitika alustest, sotsiaalseadusandlusest ja rahvastikuprotsessidest; 2. Kirjeldab vastavalt ülesandele erinevatele sotsiaalhoolekande- ja tervishoiuteenustele esitatavaid nõudeid, kasutades valdkonda reguleerivaid õigusakte; 3. Loetleb ja kirjeldab kirjalike tööde nõuetele vastavalt vormistatud ettekandes riigi ja kohaliku omavalitsuse poolt erinevatele sihtrühmadele tagatud sotsiaalteenuseid ja – toetusi; 4. Annab ülevaate tervishoiu- ja sotsiaalvaldkonna ajaloolisest arengust; 5. Koostab eneseanalüüsi, hinnates kutsestandardist ja õigusaktidest (sotsiaalhoolekande seadus jm) tulenevaid nõudeid hooldustöötaja pädevustele abivajajale toetava ja turvalise keskkonna loomisel. 		

2) Tunneb turvalise ja toetava keskkonna loomise võimalusi	<p>6. Analüüsib eluviisidest ja keskkonnast tulenevaid tegureid ja riske, mis mõjutavad inimest kui tervikut;</p> <p>7. Kirjeldab inimese tegevusvõime ning abivajaduse seoseid tema füüsilise, psüühilise ja sotsiaalse toimetulekuga, arvestades tema keelt ja kultuuri;</p> <p>8. Sõnastab hooldusmeeskonna eesmärgid vastavalt ülesandele abivajaja heaolu ja hooldusvajadust silmas pidades, kasutades kliendikeskse hooldusprotsessi põhimõtteid;</p> <p>9. Koostab vastavalt ülesandele tegevuskava abivajaja tervise ja heaolu toetamiseks ning tema aktiveerimiseks;</p> <p>10. Kirjeldab hooldustöötaja rolli meeskonnas abivajaja seisundist lähtuva hooldusplaani koostamisel.</p>
Teemad, alateemad,	<p>Teema 1. Sotsiaalpoliitika/ tervishoiu- rehabilitatsiooni ja sotsiaalhoolekande teenused 5 EKAP</p> <p>Alateemad:</p> <p>1.1. Tervishoiu- ja sotsiaalhoolekande süsteem ning seadusandlus.</p> <p>1.2. Tervishoiuteenused. E-tervishoid.</p> <p>1.3. Sotsiaalhoolekande teenused.</p> <p>1.4. Hoolekande kontseptsioon (sotsiaalpoliitika põhimõtted).</p> <p>1.5. Sotsiaalhoolekandeseadus, lastekaitseadus, perekonnaseadus, puuetega inimeste sotsiaaltoetuste seadus.</p> <p>1.6. Rehabilitatsiooni plaanid, rehabilitatsiooni taotlused.</p> <p>1.7. Hooldus avahoolduses ja hooldusasutustes. (hoolduskorraldus). KOV määrused.</p> <p>1.8. Hooldus multikultuurses keskkonnas (kultuur, usund, keel).</p> <p>1.9. Ajalooline kujunemine.</p> <p>Teema 2. Hoolduse alused 6 EKAP</p> <p>Alateemad:</p> <p>2.1. Inimese elamise toimingud ja neid mõjutavad tegurid.</p> <p>2.3. Rahvatervise ja tervisedenduse alused.</p> <p>2.4. Hooldusprotsess.</p> <p>2.5. Toitumisõpetuse alused.</p> <p>2.6. Eetika.</p> <p>2.7. Eneseareng.</p> <p>2.8. Kliendikesksus.</p> <p>2.9. Hoiakud.</p>
sh iseseisev töö	<p>Valmistab ette ühe kliendi baasil kliendi vajaduste ja -teenuste kirjelduse, milles on välja toodud seosed seadusandluse ja/või rehabilitatsiooniga;</p> <p>Koostab ettekande kohaliku omavalitsuse poolt erinevatele sihtrühmadele tagatud sotsiaalteenuste ja toetuste kohta</p> <p>Koostab eneseanalüüsi, hinnates kutsestandardist ja õigusaktidest (sotsiaalhoolekande seadus jm) tulenevaid nõudeid hooldustöötaja pädevustele abivajajale toetava ja turvalise keskkonna loomisel.</p>
sh praktika	200 tundi (7,7 EKAP) - praktilised tööd tervishoiu- ja hoolekandetasutustes
Õppemeetodid	Loeng, seminar, e-õpe, rühmatöö, eneseanalüüs, iseseisev töö, esitlus, praktika
Hindamine	Mitteeristav hindamine

sh kokkuvõtva hinde kujunemine	Kõik õpiväljundid on saavutatud vähemalt lävendi tasemel
sh hindamismeetodid	Kirjalikud tööd, rühmatöö, ettekanne, eneseanalüüs, praktika aruanne
Õppematerjalid	1. Kasmel, A., Lipand, A. (2007). Terviseedenduse teooria ja praktika I. Tln. 2. Teesalu, S., Vihalemm, T. (1998). Seedimine, toitumine, dieetid. Trt.

Mooduli nr	Mooduli nimetus	Moodul maht (EKAP)	Õpetajad
2	HOOLDUSTOIMINGUD	20 (sh praktika 15,2 EKAP)	Kaja Koger
I kursus 8 EKAP, II 12 EKAP			
Nõuded mooduli alustamiseks	Puuduvad		
Mooduli eesmärk	Õpetusega taotletakse, et lähtudes abivajaja seisundist abistab ja juhendab õpilane abivajajat elamistoimingutes ning planeerib ja viib läbi hooldustegevusi		
Õpiväljundid	Hindamiskriteeriumid		
1) Juhendab ja toetab abivajajat elamistoimingutes	1. Kirjeldab vastavalt ülesandele abivajaja elamistoiminguid, lähtudes elamistoimingute teooriatest; 2. Koostab vastavalt juhendile hooldusplaani, kirjeldades abivajaja aktuaalseid ja potentsiaalseid hooldusprobleeme ning tema juhendamise võimalusi; 3. Analüüsib kaasõppijate poolt koostatud hooldusplaane lähtuvalt kutse-etikast ning elamistoimingutest		
2) Kasutab hooldamisel ergonoomilisi töövõtteid ja abivahendeid ning juhendab abivajajat abivahendite kasutamisel	4. Tutvustab ergonoomilisi võtteid abivajaja liigutamisel ja liikumisel; 5. Valib vastavalt ülesandele abivajajale sobivad abivahendid ning kirjeldab nende kasutamist ja hooldamist.		
2) Hooldab abivajajat erinevate elundkondade haiguste korral	6. Mõõdab, hindab ja protokollib elulisi näitajaid (pulss, vererõhk, kehatemperatuur, hingamissagedus jm), kasutades sobivaid meetodeid ja instrumente; 7. Kirjeldab hooldustoimingute sooritamist, lähtudes erinevate elundkondade haiguste olemusest ning inimese anatoomiast, füsioloogiast ja patoloogiast; 8. Kirjeldab vastavalt ülesandele ravimite manustamisega seotud toiminguid; 9. Kirjeldab vastavalt ülesandele oma rolli õe abistamisel õendustoimingutes; 10. Koostab juhendamisel erinevatele haigusseisunditele vastavaid toidusedeleid, kirjeldab toidu manustamise võimalusi vastavalt abivajaja seisundile.		

<p>3) Annab esmaabi haigusseisundite, õnnetusjuhtumite ja traumade korral, vajadusel kutsub abi ja elustab kliinilisest surmast</p>	<p>11. Hindab abivajaja seisundit ja abikutsumise vajadust eluohtlike haigusseisundite, õnnetusjuhtumite ja traumade korral; 12. Hindab abivajaja teadvusseisundit, hingamist ja südametööd ning tegutseb sellest lähtuvalt; 13. Annab esmaabi eluohtlike haigusseisundite korral (infarkt, insult, hüpo- ja hüperglükeemia jm); 14. Annab esmaabi erinevate õnnetusjuhtumite korral (elektrilöök, mürgistus jm); 15. Annab esmaabi erinevate traumade korral (luumurd, verejooks jm); 16. Määrab kindlaks elustamisvajaduse, kutsub abi ning elustab kliinilises surmas isikut eale, seisundile ja erivajadusele vastavalt.</p>
<p>Teemad, alateemad</p>	<p>Teema 1. Elamistoimingud 4 EKAP, I kursus Alateemad: 1.1. Hoolekandetöö terviklikkus: inimene kui biopsühhosotsiaalne tervik. 1.2. Abivajaduse olemus elukulu erinevatel etappidel. Elukulu ja elukäigu teooriate võrdlus abivajaduse hindamise seisukohalt. 1.3. Hooldustoimingud. 1.3.1. Inimese elamise toimingud ja neid mõjutavad tegurid. Abivajaja põhilised terviseprobleemid. 1.3.2. Hooldusprotsess. Turvalise keskkonna tagamine, jäätmekäitlus. A- ja antiseptika. 1.3.3. Hingamine. Hingamise ja vereringe jälgimine, pulss, vererõhk, kehatemperatuuri säilitamine. 1.3.4. Une ja puhkuse tagamine. 1.3.5. Liikumise jälgimine ja abistamine liikumisel. 1.3.5. Söömine, söötmine, jootmine. 1.3.6. Eritamine. Abistamine eritamisel. 1.3.7. Nahk. Naha puhtuse eest hoolitsemine. 1.3.8. Riietumine ja riietamine. 1.3.9. Õe abistamine õendustoimingutes. Süstimine, sidumine, stoomi hooldus, lamatiste ennetamine ja hooldus, kateteriseerimine. 1.4. Suri ja hooldus. 1.4.1. Suremine ja surm. Mõisted liigid, põhjused. Surm erinevatel eluetappidel. 1.4.2. Surm peres, pereliikmete reaktsioonid. Kriisi etapid, hingehoid, surmaks valmistumine. Väärikas lahkumine. 1.4.3. Sureva inimese hooldus kodus ja asutuses. Surnu korrastamine</p> <p>Teema 2. Ergonoomika ja abivahendid 3 EKAP, I kursus Alateemad: 2.1. Inimese põhiasendid, põhiliigutused ja liikumine elu erinevatel etappidel. 2.1.1 Kõhuli asend. Selili asend. Külili asend. Toetatud asend. Halvatusega asend. 2.1.2 Keeramine. Liigutamine. Tõstmine. Liigutamisevõtete valik. 2.2. Ergonoomika mõiste, kujunemine ja eesmärk. 2.2.1 Ohud ja vigastused suurte raskuste tõstmisel.</p>

	<p>2.2.2 Turvalisus. Tervislikkus. Tootlikkus. Arenduslikkus.</p> <p>2.3. Ergonoomiliste töövõtete kasutamine töövõime säilitamiseks.</p> <p>2.3.1 Meeskonnatöö.</p> <p>2.3.2 Abivahendite kasutamine.</p> <p>2.3.3 Töö õige organiseerimine.</p> <p>2.4. Abivajaja ergonoomiline abistamine erinevates keskkondades ja toimingutes.</p> <p>2.4.1 Liikumine voodis, istumatõusmine, liikumine voodist toolile ja tagasi, istuva asendi korrigeerimine, WC-kasutamine, kõndimisel abistamine, põrandalt ülesaitamine.</p>
	<p>Teema 3. Hooldus erinevate haiguste korral 12 EKAP, II kursus Alateemad:</p> <p>3.1. Anatoomia, füsioloogia ja patoloogia alused</p> <p>3.1.1. Sissejuhatus anatoomiasse, füsioloogiasse ja patoloogiasse.</p> <p>3.1.2. Erialane terminoloogia. Põhimõisted.</p> <p>3.1.3. Tugi ja liikumiselundid. Inimese skelett.</p> <p>3.1.4. Süda, vereringe, veri. Vererõhk. Pulss.</p> <p>3.1.5. Hingamiselundid. Hingamisteed–Hingamine erinevates tingimustes.</p> <p>3.1.6. Seedeelundid. Seedekanal. Seedimine seedekanal erinevates osades. Defekatsioon.</p> <p>3.1.7. Kuse- ja suguelundid. Neerud. Uriini tekkeprotsess ja selle regulatsioon. Kuseteed. Urineerimisrefleks. Vee ja elektrolüütide tasakaal ja selle häired. Naise ja mehe suguelundid. Ovogenees ja spermatogenees. Ovariaalmenstruaaltsükkel.</p> <p>3.1.8. Närvisüsteem. Somaatiline närvisüsteem. Kesknärvisüsteem. Peaaju ja seljaaju. Uni. Mälu.</p> <p>3.1.9. Sisesekretsiooninäärmed. Sisesekretsiooninäärmete hüpo- ja hüperfunktsioon.</p> <p>3.1.10. Meeleelundid. Nägemiselund. Nägemine. Lühi- ja kaugenägevus. Värvitaju. Kuulmis- ja tasakaaluelund. Kuulmine. Haistmiselund. Maitsmiselund.</p> <p>3.1.11. Katteelund. Naha ehitus ja funktsioonid.</p> <p>Termoregulatsioon</p> <p>3.2. Hooldus lastehaiguste korral.</p> <p>3.2.1. Laste sagedasemad terviseprobleemid.</p> <p>3.2.2. Haige lapse hooldamine.</p> <p>3.3. Hooldus sisehaiguste korral.</p> <p>3.3.1. Haiguse olemus, eelsoodumuslikud tegurid.</p> <p>3.3.2. Sagedamini esinevad hingamiselundkonna, südame ja veresoonkonna, seedeelundkonna, kuse-suguelundkonna, tugi- ja liikumiselundkonna haigused ja hoolduse põhimõtted.</p> <p>3.3.3 Toitumine ja toidu manustamine (enteraalne ja parenteraalne toitmine) ja dieetid.</p> <p>3.4. Hooldus kirurgiliste haiguste korral.</p> <p>3.4.1. Kirurgiline haige ja tema hooldus (sh pre- ja postoperatiivses perioodis).</p> <p>3.4.2. Haavade sidumine ja haavaravi vahendid.</p> <p>3.4.3. Traumajärgne hooldus.</p> <p>3.4.4. Seedetrakti ja uroloogilise kirurgilise patoloogiaga</p>

	<p>patsiendi hooldamine (stoomi ja epitsüstostoomi hooldus).</p> <p>3.4.5. Onkoloogilise patsiendi hooldamine.</p> <p>3.4.6. Ortopeedilise ja amputeeritud jäsemega patsiendi hooldamine.</p> <p>3.5. Hooldus neuroloogiliste haiguste korral.</p> <p>3.5.1. Sagedamini esinevad neuroloogilised haigused. Verevalum, insult, pea- ja seljaaju traumad. Kasvajad.</p> <p>3.5.2. Neuroinfektsioonid. Sclerosis multiplex, Parkinsoni tõbi.</p> <p>3.5.3. Neuroloogilistest haigustest tulenevad kliinilised ilmingud, mis määravad hooldusvajaduse. Halvatu hooldus.</p> <p>3.5.4. Abistamine valude korral.</p> <p>3.5.5. Neuroloogiliste haiguste jääknähtudega kliendi elukvaliteedi parandamise võimalused.</p>
	<p>3.6. Hooldus psüühika- ja käitumishäirete korral.</p> <p>3.6.1 Sagedamini esinevad psüühikahäired ja nende sümptomid.</p> <p>3.6.2 Meeskonnatöö psüühikahäiretega kliendi hooldamisel. Patsiendi ja kaasinimeste ohutuse kindlustamine.</p> <p>3.6.3 Seadustest tulenevad nõuded, haigla/hooldusasutuse ja ravirežiimid.</p> <p>3.7. Hooldus nakkushaiguste korral.</p> <p>3.7.1 Nakkushaiguste jaotus, levikuteed, sümptomid ja ennetamine. Hospitaalinfektsiooni alused.</p> <p>3.7.2 Soole-, piisk-, transmissiivsed, haava- ja kontaktnakkused. Helmintaasid.</p> <p>3.7.3 Hooldaja käitumine nakkuskoldes.</p> <p>3.8. Hooldus naha- ja suguhaiguste korral.</p> <p>3.8.1 Nakkuslikud, viiruslikud, parasitaarsed nahahaigused ja seenhaigused. Naha mädapõletikud. Abivajaja juhendamine hooldustegevustes.</p> <p>3.8.2 Nahavähid eakatel. Naha hooldus.</p> <p>3.8.3 Lamatiste ennetus ja hooldus.</p> <p>3.9. Hooldus nina-kõrva-kurguhaigused (LOR) ja silmahaiguste korral.</p> <p>3.9.1 Nürmus. Kurtus. Kuulmisabivahendid, nende hooldamine.</p> <p>3.9.2 Enamlevinud silmahaigused. Silmade tervishoid. Abivajaja juhendamine.</p> <p>3.9.3 Nägemisabivahendite hooldamine.</p> <p>3.10. Ravimiõpetuse alused.</p> <p>3.10.1 Ravimite erinevad vormid</p> <p>3.10.2 Ravimite kasutusjuhised, toimed ja säilitamine</p> <p>3.10.3 Ravimite annused ja manustamine.</p> <p>3.10.4 Ravimmürgistused ja esmaabi.</p> <p>Teema 4. Esmaabi 1 EKAP, I kursus</p> <p>Alateemad:</p> <p>4.1. Elupäästva ja jätkuva esmaabi andmise põhimõtted.</p> <p>4.2. Kannatanu uurimine, seisundi hindamine ja tegevus õnnetuspaigal.</p> <p>4.3. Elulised näitajad, nende mõõtmine.</p> <p>4.4. Eluohtlikud haigusseisundid. Infarkt. Insult.</p>

	<p>4.5. Teadvusetus. Diabeet. Epilepsia. Äge kõht. Lämpumine.</p> <p>4.6. Allergia. Šokk.</p> <p>4.7. Luumurrud.</p> <p>4.8. Traumad, verejooksud.</p> <p>4.9. Kliiniline surm. Elustamine mannekeenil.</p>
sh iseseisev töö	<p>Hooldusplaani koostamine erinevate elundkondade haigustega abivajaja hooldamiseks.</p> <p>Õpilane toob välja abivajaja hooldusprobleemid (sh toitumine), püstitab hooldustegevuse eesmärgid, kirjeldab vajalikke hooldustegevusi tuginedes elamistoimingutele arvestades abivajaja individuaalsust ja eetilise käitumise põhimõtteid. Hindab püstitatud eesmärkide saavutamist.</p> <p>Situatsioonülesande lahendamine. Õpilane kirjeldab lähtuvalt situatsioonülesandest erinevate elundkondade haiguste sümptomitest tulenevat hooldusvajadust, lähtudes abivajaja individuaalsusest.</p>
sh praktika	394 tundi (15,2 EKAP) - praktilised tööd tervishoiu- ja hoolekandeesutustes
Praktilised tööd	<ol style="list-style-type: none"> 1. Abivajaja ergonoomiline abistamine erinevates keskkondades ja toimingutes kasutades abivahendeid, 2. Annab esmaabi haigusseisundite, õnnetusjuhtumite ja traumade korral 3. Demonstratsioon: pulsi, vererõhu, veresuhkru mõõtmine, mähkme vahetamine, ravimite manustamine, toidu manustamine.
Õppemeetodid	loeng, seminar, praktilised tööd, e-õpe, juhtumianalüüs, iseseisev töö, demonstratsioon, praktika
Hindamine	Mitteeristav
sh kokkuvõtva hinde kujunemine	<p>Kõik õpiväljundid on saavutatud lävendi tasemel, sooritatud praktilised tööd ja praktika, esitatud iseseisvad tööd</p> <p>Esmaabi situatsioonülesande praktiline sooritus õppetöö käigus</p> <p>Kompleksülesanne:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Iseseisva tööna valminud abivajaja hooldusplaani 2. Situatsioonülesande baasil ergonoomiliste võtete ja abivahendite kasutamise demonstreerimine. 3. Kirjalik töö anatoomia, füsioloogia ja patoloogia aluste kohta 4. Demonstratsioon pulsi, vererõhu, veresuhkru mõõtmine, mähkme vahetamine, ravimite manustamine, toidu manustamine.
sh hindamismeetodid	Kombineeritud test, demonstratsioon, juhtumianalüüs, iseseisev töö, praktika aruanne

Õppematerjalid	<ol style="list-style-type: none"> 1. http://www.ekk.edu.ee/vvfiles/0/haiguste_hooldus.pdf 2. Roper, N., Logan, W.W., Tierney, A. (1999). Õenduse alused. Tartu: Elmatar 3. Kristjuhan, Ü. (2000). Kaasaegne ergonoomika alused. Tln. 4. Nuori, J., Taimla, S. (1998). Liikumine ja meditsiin. Tln 5. Aalto, K., Gothoni, R. (2010). <i>Inimese kõrval. Hingehoiu õpik</i>. Tallinn: Eesti Evangeelse Luterliku Kiriku Usuteaduse Instituut. 6. Arro, S. (2003). <i>Silmitsi lapse surmaga</i>. Tallinn: Tänapäev 7. Soots, A. (1999). <i>Surm ja surija saatmine. Lähedaste toetamine leinas</i>. Tartu: Avahoolduse Arenduskeskus 8. Adlas, R. (2008). <i>Esmaabi</i>. Tallinn: Medicina
----------------	---

Mooduli nr	Mooduli nimetus	Mooduli maht (EKAP)	Õpetajad
3	ABIVAJAJA ARENDAMINE, JUHENDAMINE JA AKTIVISEERIMINE	16 (sh praktika 12 EKAP)	Kaja Koger
I kursus 8 EKAP, II 8 EKAP			
Nõuded mooduli alustamiseks	Puuduvad		
Mooduli eesmärk	Õpetusega taotletakse, et õpilane arendab, juhendab ja aktiveerib abivajajat arvestades tema iga, tervislikku seisundit ja erivajadust, kasutab erinevaid suhtlemis- ja juhendamisevõtteid		
Õpiväljundid	Hindamiskriteeriumid		
1) Seostab inimese sotsiaalset, kognitiivset ja füüsilist arengut inimese toimetuleku muutustega elukulu erinevatel etappidel	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kirjeldab inimese sotsiaalse, kognitiivse ja füüsilise arengu etappe ning analüüsib toimetuleku ja käitumise muutusi elukulu jooksul toetudes arenguteooriatele; 2. Kirjeldab ealistest muutustest ning erivajadustest tingitud toimetulekuprobleemide tekkimist; 3. Analüüsib toimetulekuprobleemide ennetamise ja lahendamise võimalusi, lähtudes inimõigustest, lastekaitse- ja eakate poliitikast jm; 4. Kirjeldab erinevas vanuses ja seisundis abivajaja juhendamist ja arengu toetamist õppimis- ja õpetamisteooriatest lähtuvalt. 		
2) Planeerib ja viib läbi abivajajale ealiselt sobivaid ja jõukohaseid aktiveerivaid tegevusi	<ol style="list-style-type: none"> 5. Planeerib vastavalt ülesandele abivajaja tegevusvõimet toetavaid aktiveerivaid ja loovtegevusi; 6. Viib läbi erinevas eas ja seisundis inimestele sobivaid aktiveerivaid ja loovtegevusi neile arusaadavas keeles. 		
3) Abistab, juhendab ja motiveerib abivajajat puhastus- ja korrastustööde teostamisel	<ol style="list-style-type: none"> 7. Kirjeldab abivajaja juhendamist ja motiveerimist koduses keskkonnas tekstiilide, jalanõude ja majapidamise korrashoidmisel; 8. Kirjeldab a- ja antiseptika nõudeid puhastustööde läbiviimisel tervishoiu- ja hoolekandeesutustes; 9. Kasutab ja hooldab kaasaegset olme- ja puhastustehnikat, arvestades ohutustehnika nõudeid; 10. Arvutab vastavalt ülesandele erinevate puhastusvahendite (sh alternatiivsete) lahuste kontsentratsiooni. 		

Teemad, alateemad,	<p>Teema 1. Inimese areng ja elukulg 8 EKAP, I kursus</p> <p>Alateemad:</p> <p>1.1. Õppimine ja õpetamine erinevates eluetappides</p> <p>1.1.1 Pedagoogika</p> <p>1.1.2 Andragoogika</p> <p>1.1.3 Gerogoogika</p> <p>1.2. Inimese elukulg</p> <p>1.2.1 Arengupsühholoogia</p> <p>1.2.2 Inimese kui terviku käsitlus</p> <p>1.2.3 Keskkonna (füüsiline, sotsiaalne, kultuuriline) mõju inimese toimetuleku kujunemisel</p> <p>Teema 2. Aktiviseerivad tegevused 5 EKAP, II kursus</p> <p>Alateemad:</p> <p>2.1. Igapäevaasokused</p> <p>2.1.1 Tegevusvõime hindamine ja säilitamine.</p> <p>2.1.2 Abivajaja motiveerimine ja tema huvide arvestamine.</p> <p>2.1.3 Abivajaja päeva planeerimine ja sisustamine lähtudes tema funktsionaalsest võimekusest, harjumustest, huvidest ja vajadustest.</p> <p>2.1.4 Ilutoimingud ja riietuse valikutes toetamine.</p> <p>2.1.5 Instinktide (orienteerumis-, toitumis-, enesekaitse- ja suguinstant) väljendamise juhendamine ja toetamine</p> <p>2.2. Kutse-eeetika</p> <p>2.2.1 Privaatsuse, iseseisvuse, tahte ja informeerituse tagamine hooldustoimingutes</p> <p>2.2.2 Isiku andmekaitse</p> <p>2.2.3 Väärikut toetava keele kasutamine</p> <p>2.2.4 Sotsiaalala töötaja eetikakoodeks</p> <p>2.2.5 Töötaja stress ja läbipõlemine</p> <p>2.3. Aktiviseerivad tegevused</p> <p>2.3.1 Loovtegevused erinevas eas ja seisundis inimestele</p> <p>2.3.2 Ürituste korraldamine ja läbiviimine.</p> <p>2.3.3 Töö, mäng ja harrastused.</p> <p>2.3.4 Meeskonnatöö abivajaja aktiviseerimisel</p> <p>Teema 3. Korrastus ja puhastustööd haiglas, hooldekodus ja kliendi kodus 3 EKAP, II kursus</p> <p>Alateemad:</p> <p>3.1. Majapidamises vajalike tööde korraldamine</p> <p>3.1.1 pesu ja puhastusteenuste korraldamine</p> <p>3.1.2 olmeparasitide hävitamise vahendid ja nende käitlemise põhimõtted</p> <p>3.1.3 pisiparanduste ja -remondi korraldamine</p> <p>3.1.4 eluaseme kütmisega seotud toimingud</p> <p>3.1.5 eluasemele ligipääsutee puhastamise korraldamine</p> <p>3.2. Olme hügieeni ja kodumajanduse alused</p> <p>3.2.1 korrastustööde läbiviimine</p> <p>3.2.2 A- ja antiseptika</p> <p>3.2.3 puhastus – ja koristusvahendite kasutamine ja hoolduspõhimõtted</p> <p>3.2.4 jäätmekäitlus</p>
--------------------	---

sh iseseisev töö	Kirjalik töö: eluperioodi arenguülesannete nimetamine koos eluliste näidetega ja vastava perioodi riskifaktorite määratlemisega. Õpimapi koostamine Kirjalik töö vastavalt etteantud puhastussituatsioonile. Nimetada koristustöödeks vajalikud olme- ja puhastustehnikavahendid ja kirjeldada ohutustehnikanõudeid, a- ja antiseptika nõudeid. Info otsimiseks kasutada internetti jm allikaid, vormistada arvutil.
sh praktika	312 tundi (12 EKAP) - praktilised tööd tervishoiu- ja hoolekandetasutustes
Praktilised tööd	1. Patsiendi/kliendi abivahendite ja tarvikute puhastamine ohutustehnika nõudeid arvestades; 2. Viib läbi etteantud juhendile erinevas eas ja seisundis inimestele sobivaid aktiveerivaid ja loovtegevusi neile arusaadavas keeles
Õppemeetodid	loeng, praktiline harjutamine, esitlus, arutelu, õppefilmid, vaatlus, juhtumi analüüsid, seminar, rollimängud, rühmatööd, praktika
Hindamine	Mitteeristav hindamine
sh kokkuvõtva hinde kujunemine	Kõik õpiväljundid on saavutatud lävendi tasemel, sooritatud praktilised tööd ja praktika, esitatud iseseisvad tööd
Õppematerjalid	1. Butterworth, G. Harris, M. (2002). Arengupsühholoogia alused. TÜ Kirjastus Arengupsühholoogia õpiobjekt: 2. http://www.lvrkk.ee/kristiina/Anu_Leuska/oo/index.html 3. Grip, G., Gustafson, S., Göthlin, K. 1995. Õe eetika. Tallinn. Huma. 4. Laanemäe, A. (2000). Eetika alused. Tallinn; Tallinna Tehnikaülikool. 5. Kuura, E. (2003). Puhastusteenindus: puhastuskeemia, töövahendid, puhastusmeetodid. Tln. 6. Toitumisjuhised ja tegevusteraapia eakatele. 2004. EPIK. VENÜ 7. Lindquist, I. 2000. Mänguteraapia. Tallinn 8. Loomismäng. 2001. Koost. Rüütel. E. Tallinn.TPÜ 9. Märja, T., Lõhmus, M., Jõgi, L. (2003). Andragoogika. Kirjastus Ilo

Mooduli nr	Mooduli nimetus	Mooduli maht (EKAP)	Õpetajad
4	TÖÖ LASTEGA PEREGA	4	
II kursus			
Nõuded mooduli alustamiseks	Moodulid Hoolduse alused, Hooldustoimingud on läbitud või läbimisel		
Mooduli eesmärk	Õpetusega taotletakse, et õpilane omandab teadmised, oskused ja hoiakud lastega perede toimetuleku toetamiseks.		
Õpiväljundid	Hindamiskriteeriumid		

1) Toetab lastega pere igapäeva- ja majanduslikku toimetulekut, juhendab pere-eelarve koostamist ning selle järgimist	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kirjeldab vastavalt ülesandele lastega pere sotsiaalset, majanduslikku jm toimetulekut, lähtudes õigusaktidest (sotsiaalhoolekande seadus, perekonnaseadus, lastekaitse seadus jm); 2. Koostab elektrooniliselt leibkonna ühe kuu eelarve, arvestades vastavalt ülesandele perele antavaid toetusi ja teenuseid; 3. Kirjeldab vastavalt ülesandele lastega pere toimetuleku toetamist, lähtudes pere- eelarvest
2) Toetab pere sotsiaalse võrgustiku aktiveerimist väärtuste kujundamise kaudu	<ol style="list-style-type: none"> 4. Hindab lastega pere väärtuste olemust ja valib etteantud juhtumi kirjeldusele sobiva pereväärtuste kujundamise meetodi; 5. Kirjeldab lastega pere positiivse sotsiaalse võrgustiku kujundamise võimalusi; 6. Planeerib vastavalt ülesandele võrgustiku kujunemist toetavaid tegevusi; 7. Leiab lastega perede ja ühiskonna probleemide (laste väärkohtlemine, perevägivald jm) seosed ning nende lahendamist võimaldavate teenuste vahel.
Teemad, alateemad	<p>Teema 1. Peremajanduse alused 2 EKAP Alateemad:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1.1. Sotsiaalne ja majanduslik toimetulek 1.2. Lastekaitsealased õigusaktid 1.3. Toetused ja teenused (riiklikud ja KOV) 1.4. Pere-eelarve koostamine ja järgimine <p>Teema 2. Kaasatus ühiskonda 2 EKAP Alateemad:</p> <ol style="list-style-type: none"> 2.1 Pereväärtused ja hoiakud 2.2 Koostöö ja võrgustikud (lähi-, kogu-, ametnikkond) 2.3 Võrgustiku aktiveerimine ja kaasamine 2.4 Perevägivald, selle tunnused ja põhjuse 2.5 Väärkohtlemise liigid
sh iseseisev töö	<p>Pere eelarve: koostab elektrooniliselt ühe kuu eelarve, arvestades perele antavaid toetusi ja teenuseid, kirjeldades toimetulekut ja selle toetamist</p> <p>Seminariks ettevalmistamine: otsib teavet vastavalt ülesandele erinevatest allikatest (sh sotsiaalhoolekande seadus, perekonnaseadus, lastekaitse seadus jm) laste probleemidega seondavalt (perevägivald, väärkohtlemine, häired võrgustikus jne)</p>
Õppemeetodid	Loeng, seminar
Hindamine	Mitteeristav
sh kokkuvõtva hinde kujunemine	Moodul hinnatakse : Iseseisvate tööde teostamine ja esitlemine seminaril (pere eelarve kirjalikult esitatud, situatsioonianalüüs seminaril)
sh hindamismeetodid	Kirjalik töö, suuline esitus
Õppematerjalid	<ol style="list-style-type: none"> 1. Abivajavast lapsest teatamine ja andmekaitse. Juhend. (2012). Laste Ombudsman. Õiguskantsleri Kantselei. 2. Korp, E & Rääk, R. (2004). Lastekaitsetöö kohalik omavalitsuses. Käsiraamat. EV Sotsiaalministeerium, Tervise Arengu Instituut, Tallinn 3. Eesti Vabariigi Lastekaitse seadus

4. ÜRO Lapse Õiguste Konventsioon			
Mooduli nr	Mooduli nimetus	Mooduli maht (EKAP)	Õpetajad
5	TÖÖ EAKATEGA	5 (sh praktika 4 EKAP)	
II kursus			
Nõuded mooduli alustamiseks	Moodulid Hoolduse alused, Hooldustoimingud on läbitud või läbimisel		
Mooduli eesmärk	Õpetusega taotletakse, et õpilane omandab teadmised, oskused gerontoloogia ja geriaatria alustest ning hoiakud eakatega		
Õpiväljundid	Hindamiskriteeriumid		
1) Abistab ja juhendab eakat igapäevaelus toimetulekul	<ol style="list-style-type: none"> Hindab vastavalt ülesandele vananemisega seotud muutuste mõju eaka toimetulekule; Kirjeldab eaka abistamist ja juhendamist toimetulekuprobleemide ilmnemisel, kasutades gerontoloogilise hindamise põhimõtteid. 		
2) Märkab eaka terviseprobleeme, suunab eaka nende lahendamisele	<ol style="list-style-type: none"> Hindab eaga kaasnevaid terviseprobleeme, eristades normaalset ja patoloogilist vananemist; Kirjeldab eakate terviseprobleemidest tulenevaid toimetulekuraskusi ja pakub nende lahendamisevõimalusi. 		
3) Juhendab abivajajat vajadusel kasutama sotsiaaltoetusi ja teenuseid	<ol style="list-style-type: none"> Kirjeldab toetuste ja teenuste korraldamise protsesse ning koostööd sotsiaaltöötajaga; Koostab vastavalt ülesandele juhendi eaka ja tema lähedaste suunamiseks teenuste kasutamisele. 		
Teemad, alateemad	<p>Teema 1. Gerontoloogia alused 3 EKAP Alateemad:</p> <ol style="list-style-type: none"> Eestlaste asukoht väärtuskaardil (eluiga) Põlvkondade vahelised erinevused Rahvastiku vananemine Aktiivsena vananemine Vananemisega seotud muutused organismis (bio-psühho-sotsiaalne vananemine) Eaka abistamine ja juhendamine toimetulekuprobleemidest lähtuvalt <p>Teema 2. Geriaatria alused 1,5 EKAP Alateemad:</p> <ol style="list-style-type: none"> Normaalne ja patoloogiline vananemine Eaka terviseprobleemidest tulenevad toimetulekuprobleemid Eaka kehalise ja vaimse tervise funktsioonivõime, igapäevaeluga toimetuleku, sotsiaalse tugivõrgustiku, elamistingimuste hindamine ja tegevuste rakendamine Dementsete ja mäluhäiretega eakate abistamine <p>Teema 3. Sotsiaalteenused ja –toetused eakatele 0,5 EKAP Alateemad:</p> <ol style="list-style-type: none"> Eakate poliitika põhimõtted ja õigusaktid Toetused ja teenused (riiklikud ja KOV-s) 		

sh iseseisev töö	Lahendab etteantud kriteeriumitele tuginedes ülesande: kirjeldab eaka abivajadust nii tervise- kui toimetulekuprobleemidest tulenevalt tema elukeskkonnas. Pakub välja lahendusvõimalusi. Vastavalt ülesandele planeerib eakale toimetulekut toetavad tegevused ja teenused, kasutades interneti, leides eakale vajalikke lahendeid ja suunates teda teenuseni
sh praktika	104 tundi (4 EKAP) - praktilised tööd tervishoiu- ja hoolekandeesutustes
Õppemeetodid	Loeng, õppefilmid, seminar, vaatlus, arutelu, esitlus, juhtumi analüüsid, rühmatööd, rollimängud, praktika.
Hindamine	Mitteeristav
sh kokkuvõtva hinde kujunemine	Kõik õpiväljundid on saavutatud lävendi tasemel, sooritatud praktika ja esitatud iseseisvad tööd
sh hindamismeetodid	Iseseisev töö, probleemsituatsiooni lahendamine kasutades IKT vahendeid, praktika aruanne
Õppematerjalid	1. Tilvis, R.,(1996). Geriaatria. Medicina. 2. Soots, A. (1999). <i>Stress ja läbipõlemine hooldustöös</i> . Tartu: EGGA. 3. Kauber, M. (2011). Eaka heaks. EMEL-projekt. Tallinn. 4. Jaanson, K. (2000). Dementsus ja sellega kaasnevad probleemid. 5. Persaud, R. (2009). Vaimne tervis. Kasutaja teejuhik. AS Pakett 6. Kukemilk, P-R. (2013). E-kursus Sotsiaalgerontoloogia. LVRKK

Mooduli nr	Mooduli nimetus	Mooduli maht (EKAP)	Õpetajad
6	TÖÖ ERIVAJADUSTEGA INIMESTEGA	6 (sh praktika 4,8 EKAP)	Kaja Koger
II kursus			
Nõuded mooduli alustamiseks	Läbitud moodul Hoolduse alused		
Mooduli eesmärk	Õpetusega taotletakse, et õpilane omandab teadmised erivajaduste liikidest ja juhtumikorraldusest ning oskused ja hoiakud erinevas vanuses erivajadustega inimestega tegelemiseks.		
Õpiväljundid	Hindamiskriteeriumid		
1) Abistab, juhendab ja toetab abivajajat lähtuvalt tema erivajadusest	1. Hindab vastavalt ülesandele abivajaja erinevate teenuste ja toetuste vajadust ja sobivust, arvestades erivajaduste liike ja lähtudes õigusaktidest; 2. Kirjeldab vastavalt ülesandele oma rolli meeskonnas erivajadustega inimese toimetuleku toetamisel ja rehabilitatsioonil; 3. Planeerib vastavalt ülesandele abivajaja oskusi arendavaid ja tervist edendavaid tegevusi; 4. Kasutab sõnumi (info, emotsioon jm) edastamiseks alternatiivkommunikatsiooni võimalusi ja muid arusaamist toetavaid vahendeid ja meetodeid; 5. Kirjeldab erinevate puuete puhul toimetuleku tagamiseks toetava		

	keskkonna loomist ja abivahendite kasutamise juhendamist, lähtudes terviseedenduse, ergonoomika jm põhimõtetest.
2) Motiveerib ja suunab erivajadusega inimest ja tema võrgustikku toimetulekuprobleemide lahendamisel	<p>6. Hindab vastavalt ülesandele erivajadustega inimeste üldharidus- ja kutseõppe võimalusi ja töötamist toetavaid teenuseid, lähtudes juhtumikorralduse alustest;</p> <p>7. Kasutab teabeallikaid informatsiooni leidmiseks erivajadustega inimestele sobiva elukoha kohta (oma kodu, sotsiaalmaja, hoolekandeaustus jm);</p> <p>8. Võrdleb erinevate riikide võimalusi erivajadustega inimeste toetamisel;</p> <p>9. Kirjeldab vastavalt ülesandele erivajadustega inimese sotsiaalset võrgustikku igapäevase toimetuleku seisukohast;</p> <p>10. Planeerib vastavalt ülesandele abivajaja oskusi arendavaid, aktiveerivaid ja tervist edendavaid tegevusi, lähtudes abivajaja tegevusvõimest.</p>
Teemad, alateemad	<p>Teema 1. Erivajadustega inimene, erivajaduste liigid 4 EKAP. Alateemad:</p> <p>1.1. Puudekäsitlused ja lähenemisviisid, kontseptuaalsed alused, hoiakute kujundamine.</p> <p>1.2 Normi suhtelisus. Normaliseerimisprintsip</p> <p>1.3 Puuete klassifikatsioon, iseloomustus (liitpuue, liikumispuue, psüühilised erivajadused (vaimupuue ja psüühiline haigus), sensoorsed erivajadused).</p> <p>1.4 Erivajadustega inimeste hoolekande põhimõtted Eestis ja naabermaades</p> <p>1.5 Sotsiaaltoetused ja -teenused</p> <p>1.6 Erihoolekande korraldus, -teenused</p> <p>1.7 Rehabilitatsioon, -plaan ja teenused. Kliendi tegevusplaan</p> <p>1.8 Tegevusvõime, selle toetamine kodus, tööl ja vabal ajal.</p> <p>Keskkonna kohandamine. Abivahendid, kasutamise juhendamine</p> <p>1.9 Ergonoomilised, tervistedendavad ja abistajat säästvad võtted kliendi juhendamisel ja abistamisel</p> <p>1.10 Efekttiivse juhendamise meetodid: modelleerimine, katsetamine, rollimäng, etapiviisilisus, motiveerimine, tunnustamine</p> <p>1.11 Alternatiivne kommunikatsioon (vihjed, piktogramm, erinevad kommunikatsioonisüsteemid, viiped)</p> <p>1.12 Toimetulek probleemse käitumisega (agressiivsus, ennasthävitav käitumine, endassetõmbumine jm). Riskide hindamine, enesehoid</p> <p>Teema 2. Juhtumikorralduse alused 2 EKAP Alateemad:</p> <p>2.1 Üld-, kutse- ja kõrgharidus. Erivajadustega inimeste õppimisvõimalused, üleminekud, füüsiline ja sotsiaalne juurdepääs</p> <p>2.2 Töötamist ja õppimist toetavad tööturu- ja sotsiaalteenused, toetused ja soodustused. Füüsiline ja sotsiaalne juurdepääs</p> <p>2.3 Sotsiaalne juhtumitöö ehk <i>casework</i>´ mõiste, olemus</p> <p>2.4 Koostöö kliendiga. Võrgustik: partnerid, vastastikune koostöö.</p> <p>2.6 Individuaalsuse ja vajaduspõhisuse arvestamine igapäevaoskuste, õppimis- ja töötegevuste juhendamisel</p> <p>2.7 Meeskonna- ja võrgustikutöö erivajadustega inimese toetamisel. Hooldustöötaja roll võrgustikutöös</p>

sh iseseisev töö	<p>Personaalne teabeleht võimalikest teenustest ja toetustest konkreetsele abivajajale: elektroonilise teabelehe koostamine vastavalt ülesandele.</p> <p>Dokumentidega tutvumine Sotsiaalministeeriumi ja Sotsiaalkindlustusameti kodulehel puudega inimesele.</p> <p>Juhendamise kava: koostada tegevuse etapiviisiline juhendamise kava lähtuvalt kliendi tegevusplaanist (võimalusel) vastavalt tema erivajadusele ja tegevusvõimele kasutades õpitud meetodeid.</p> <p>Abivahendite soovitus: Kirjeldab konkreetse abivajaja põhjal tema keskkonna kohandamist ja abivahendite kasutamist sh juhendamist.</p> <p>Võrgustikukaart: Uurib erivajadustega abivajaja toimetulekuprobleeme, keskkonda, määratud toetusi ja teenuseid hinnates vajadust ja sobivust. Koostab võrgustikukaardi. Annab isiku sotsiaalsest võrgustikust ülevaate, näitab sidemeid ja suhteid isikute ja ümbruskonnaga.</p>
sh praktika	124 tundi (4,8 EKAP) - praktilised tööd tervishoiu- ja hoolekandeesutustes
Õppemeetodid	Loeng, demonstratsioon, praktiline harjutamine, juhtumi analüüs, praktika.
Hindamine	Mitteeristav
sh kokkuvõtva hinde kujunemine	Kõik õpiväljundid on saavutatud lävendi tasemel, sooritatud praktilised tööd ja praktika ning esitatud iseseisvad tööd
sh hindamismeetodid	Iseseisvate tööde hindamine vastavalt hindamiskriteeriumitele Demonstratsioon: Abivahendi kasutamise juhendamine Praktika aruanne
Õppematerjalid	<ol style="list-style-type: none"> 1. Bakk, A., Grunewald, K. 1999. Vaimupuudega inimeste hoolekandest. Tallinn. 2. Erivajadustega inimene – hinnatud töötaja. 2008. EPIK.OÜ Lege Artis 3. Probleemse käitumise ennetamise ja juhendamise hea tava käsiraamat. 2011. MTÜ Hoolekande Ekspertiisi- ja Nõustamiskeskus. 4. Vassenin, A. 2003. Nägemispuudega inimesed. Tallinn. EPIK. 5. Psühhiaatria. 2000. Tln. Medicina 6. Juhtumikorralduse käsiraamat (2006). TÜ, Pärnu Kolledž 7. www.sm.ee ; www.sotsiaalkindlustusamet.ee

Mooduli nr	Mooduli nimetus	Mooduli maht (EKAP)	Õpetajad
7	ÕPITEE JA TÖÖ MUUTUVAS KESKKONNAS	5 EKAP (sh praktika 4,3 EKAP)	E. Rõuk E. Kadastik E. Altermann E. Laurson
Nõuded mooduli alustamiseks	Puuduvad		
Mooduli eesmärk	Õpetusega taotletakse, et õpilane kujundab oma tööalast karjääri ja arendab eneseteadlikkust tänapäevases muutuv keskkonnas,		

	lähtudes elukestva õppe põhimõtetest
Õpiväljundid	Hindamiskriteeriumid
<p>Õpilane:</p> <p>1) kavandab oma õpitee, arvestades isiklikke, sotsiaalseid ja tööalaseid võimalusi ning piiranguid</p>	<p>Õpilane:</p> <p>1. Analüüsib juhendamisel oma huvisid, väärtusi, oskusi, teadmisi, kogemusi ja isikuomadusi, sh õpi-, suhtlemis- ja koostööoskusi seoses õpitava erialaga</p> <p>2. Sõnastab juhendamisel eneseanalüüsi tulemustest lähtuvad isiklikud õpieesmärgid ja põhjendab neid</p> <p>3. Koostab juhendamisel isikliku eesmärgipärase õpitegevuste plaani, arvestades oma huvide, ressursside ja erinevate keskkonnateguritega</p>
<p>2) mõistab ühiskonna toimimist, tööandja ja organisatsiooni väljakutseid, probleeme ning võimalusi</p>	<p>4. Selgitab meeskonnatööna turumajanduse toimimist ja selle osapoolte ülesandeid</p> <p>5. Kirjeldab meeskonnatööna piirkondlikku ettevõtluskeskkonda</p> <p>6. Selgitab regulatsioonidest lähtuvaid tööandja ja töövõtja rolle, õigusi ja kohustusi</p> <p>7. Kirjeldab organisatsioonide vorme ja tegutsemise viise, lähtudes nende eesmärkidest</p> <p>8. Valib enda karjääri eesmärkidega sobiva organisatsiooni ning kirjeldab selles enda võimalikku rolli</p> <p>9. Seostab erinevaid keskkonnategureid enda valitud organisatsiooniga ning toob välja probleemid ja võimalused</p>
<p>3) kavandab omapoolse panuse väärtuste loomisel enda ja teiste jaoks kultuurilises, sotsiaalses ja/või rahalises tähenduses</p>	<p>10. Analüüsib erinevaid keskkonnategureid ning määratleb meeskonnatööna probleemi ühiskonnas</p> <p>11. Kavandab meeskonnatööna uuenduslikke lahendusi, kasutades loovustehnikaid</p> <p>12. Kirjeldab meeskonnatööna erinevate lahenduste kultuurilist, sotsiaalset ja/või rahalist väärtust</p> <p>13. Valib meeskonnatööna sobiva jätkusuutliku lahenduse probleemile</p> <p>14. Koostab meeskonnatööna tegevuskava valitud lahenduse elluviimiseks</p>
<p>4) mõistab enda vastutust oma tööalase karjääri kujundamisel ning on motiveeritud ennast arendama</p> <p>Jaotus tundides: teoreetiline töö: tundi iseseisev töö: tundi kokku: tundi 130</p>	<p>15. Analüüsib oma kutsealast arengut õpingute vältel, seostades seda lähemate ja kaugemate eesmärkidega ning tehes vajadusel muudatusi eesmärkides ja/või tegevustes</p> <p>16. Kasutab asjakohaseid infoallikaid endale koollitus-, praktika- või töökoha leidmisel ning koostab kandideerimiseks vajalikud materjalid</p> <p>17. Selgitab tegureid, mis mõjutavad tema karjäärivalikuid ja millega on vaja arvestada otsuste langetamisel, lähtudes eesmärkidest ning lühi- ja pikaajalisest karjääriplaanist</p> <p>18. Selgitab enda õpitavate oskuste arendamise ja rakendamise võimalusi muutuv keskkonnas</p>
Õpiväljundid	Teemad, alateemad

ÕV 1	<p>1. Enesetundmine ja selle tähtsus õpitee planeerimisel</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Võimed, väärtused, oskused, isikuomadused ja käitumisviisid 2. Huvi ja hobitegevuse roll õpitee planeerimisel 3. Suhtlemis- ja koostööoskuste mõju elu-, õpi- ja töörollis <p>2. Õppimise olemus ja võimalused</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Formaalne, mitteformaalne ja informaalne õppimine. Elukestev õpe 2. Õpingutega toimetulek. Õppimist toetavad õpikeskkonnad. 3. Ajamaatriks (ajaplaneerimine) 4. Õpitava valdkonna seosed teiste valdkondadega (võtmepädevused) 5. Õppimine Eestis ja välismaal
ÕV 2	<p>3. Majandus, selle olemus ja toimimise mehhanismid</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Majanduse terminid, mõisted ja toimimise mehhanismid 2. Eesti majandus ja vaba ettevõtlus 3. Turg ning selle osapooled 4. Arukas rahakasutus ja oma elu planeerimine 5. Töö ja tööturg. Tööjõud majanduses 6. Ettevõtluse tähtsus ühiskonnas ja selle vormid 7. Konkurents ja koostöö 8. Valitsuse ja riigieelarve roll majanduses 9. Hinnastabiilsus, finantssüsteem ja rahapoliitika <p>4. Tööandja ja töövõtja rollid, õigused ja kohustused. tööseadusandlus</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Tööandja roll, tema õigused ja kohustused 2. Töövõtja roll, tema õigused ja kohustused 3. Riiklik töötervishoiu ja tööohutuse strateegia 4. Töökeskkonna ohutuse ja töötervishoiualane seadusandlus 5. Tervisekontroll, töötervishoiu- ja töökeskkonnaalased teabematerjalid 6. Riskianalüüs, tööõnnetus, käitumine tööõnnetuse korral 7. Lepingulised suhted töö tegemisel. 8. Töölepingu pooled, nende kohustused ja õigused, töökorraldus, töö ja puhkeaeg, puhkuste liigid. 9. Töö tasustamine ja sotsiaalsed tagatised
ÕV 3	<p>5. Ettevõtlus ja ettevõtlikkus</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ettevõtlus ja selle koht ning olulisus turumajanduses 2. Ärikeskkonna osapooled ja regulatsioonid 3. Vastutustundlik ettevõtlus 4. Sotsiaalne ettevõtlus, selle olemus ja sisu 5. Turg ja turundus 6. Finantsid ettevõttes 7. Ettevõtluse algus, areng ja ka lõpetamise võimalused 8. Rahvusvaheline majandus ja majandus muutuv maailmas, muutused/arengud ettevõtluses
ÕV 4	<p>6. Tulevikuoskused</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Muutuva õpi- ja töökeskkonnaga kohanemine 2. Erinevates kultuurikeskkondades töötamine 3. Oskus kiiresti reageerida ootamatule situatsioonile ja leida lahendusi. <p>7. Planeerimise ja enesejuhtimise viisid</p>

	<p>1. Klassikaline ja kaasaegne lähenemine karjäärile (vertikaalne-, horisontaalne- ja kannapöördekarjäär, kaleidoskoop- ja spiraalkarjäär, piirideta karjäär, tööelu 4,0).</p> <p>8. Tööle kandideerimine</p> <p>1. CV koostamise põhitõed</p> <p>2. Kandideerimisdokumendid: avaldus, kaaskiri, motivatsioonikiri</p> <p>3. Tööintervjuu</p>
sh praktika	Praktilised tööd tervishoiu- ja hoolekandeasutustes
sh iseseisev töö	
ÕV 1	ÕPITEE PLANEERIMINE: õpiplaani koostamine (teema / eesmärgid / strategiad / vahendid, ressursid/ ajamaatriks, plaan / hindamine / refleksioon)
ÕV 2	ANALÜÜS JA KAVANDAMINE: koostab oma isikliku eelarve juhendi alusel ja analüüsib oma majanduslikke võimalusi; koostab juhendi alusel tuludeklaratsiooni A vormi; analüüsib oma majanduslikke võimalusi töötajana ja tööandjana oma eriala valdkonnas; leiab informatsiooni seadustest (tööandja õigused ja kohustused / töövõtja õigused ja kohustused / tööleping / töökorraldus / puhkus); vormistab etteantud juhendi abil oma erialast tuleneva näidistöölepingu.
ÕV 3	MINIUURIMUS: koostab uurimuse kuidas ettevõtte (3-5 ettevõtte näitel) viivad ellu vastutustundliku ettevõtluse printsiipe ja analüüsib selle tulemuslikkust ettevõttes.
ÕV 4	MONITOOING: monitoorib õpi-, töö- ja karjääriinfot; koostab monitooringu õpitavast erialast arvestades õpi- ja karjäärivõimalusi ning lühi- ja pikaajalisi eesmärke.
Õppemeetodid	Miniloeng, ajurünnak, miniuuring, vestlus, arutelu, reflekteerimine, esitlus, video analüüs, infootsing, individuaalne töö, paaristöö, rühmatöö, õpiobjekti koostamine, eneseanalüüs, praktika
Hindamine	Mitteeristav
sh hindamiskriteeriumid	Hindamiskriteeriumid esitatakse konkreetse hindamisülesande juures mooduli rakendumisel
sh hindamisülesanded	
ÕV 1	ÕPIPLAAN Õppija esitab elektroonilises keskkonnas, Google Drive või Moodle, õpiplaani, mille koostamisel on lähtunud dokumentide vormistamise heast tavast ja mida hinnatakse kirjaliku juhendi alusel. Hinne kujuneb kirjalikus juhendis ettenähtud kriteeriumite alusel
ÕV 2	ETTEVÕTLUSKESKKOND Õpiobjekti (ristsõna / mälumäng / kahoot vms) koostamine etteantud teemal, test, piirkonna ettevõtete ja organisatsioonide (või ainult oma valdkonna ettevõtete) kaardistamine, nende tegevusvaldkonna teada saamiseks ja ettevõtlusvormide erinevuste välja toomiseks; pankade poolt pakutavate teenuste ja teiste turul tegutsevat finantsasutuste analüüs; SWOT analüüs majanduses ja meeskonnatööna kohaliku majanduskeskkonna analüüs; töökorralduseeskirja olemus ja selle alusel töötamine; näidistöölepingu koostamine; ühe äriidee kohta visiooni, missiooni ja eesmärkide sõnastamine ning nende

	esitlemine; oma unistuse ettevõtte kirjeldamine (eesmärgid / võimalused / piirangud / enda roll)
ÕV 3	ETTEVÕTLUS JA ETTEVÕTLIKKUS PEST ja PESTLE analüüs meeskonnatööna ühe vaadeldava ettevõtte kohta, probleemide väljatoomine ja sõnastamine, ühe probleemi välja valimine ja lahenduste pakkumine, ajurünnak meeskonna tööna ning kuidas läbi ettevõtlikkuse või ettevõtluse saaks seda probleemi lahendada, äriideede genereerimine: ajurünnak äriideeks (äriidee arenduse da`Vinci mäng jm loovustehnikad ideede genereerimiseks), äriideede esitlus ja analüüs (teostamise võimalikkusest / mida on juba probleemi lahenduseks tehtud), ärimudeli koostamine ja esitlus oma valdkonnas meeskonnatööna, vastutustundliku ettevõtluse uurimine 3-5 ettevõtte kohta, kuidas neid printsiipe reaalselt ka ellu viiakse ettevõtetes ja meeskonna tööna analüüsi tegemine, meeskonna tööna sotsiaalse ettevõtte olemuse selgitamine ja näited 5 sotsiaalse ettevõtte kohta, mini turundusplaani koostamine loovalt ja mänguliselt, lihtsustatud finantsproгноoside koostamine äriidee kohta, hinnapakumise ja arve koostamine.
ÕV 4	KARJÄÄRIPLAAN Õppija koostab ja analüüsib enda karjääriplaani, olles eelnevalt esitanud "Monitooringu". Hinne kujuneb kirjalikus juhendis_ettenähtud kriteeriumite alusel
sh hindamismeetodid	
ÕV 1	Analüüs, arutelu, individuaalne vestlus, mõistete bingo, rühmatöö, tööleht, õppekäik, praktika
ÕV 2	Õppeprotsessis osalemine (koostöö / algatusvõime / meeskonnatöö / julgus oma arvamuse esitamisel / erinevate võimaluste leidmine / eriarvamuste aktsepteerimine / korrektne kõnekeel), tööleht, infootsing ja selle kriitiline analüüs, esitlus, õpiobjekti koostamine, test, SWOT analüüs, individuaalsed õpiülesanded (näidistööleping, äriidee kirjeldus, unistuste ettevõtte), praktika
ÕV 3	Õppeprotsessis osalemine (koostöö / algatusvõime / meeskonnatöö / julgus oma arvamuse esitamisel / erinevate võimaluste leidmine / eriarvamuste aktsepteerimine / korrektne kõnekeel), tööleht, infootsing ja selle kriitiline analüüs, esitlus, PEST ja PESTLE analüüs, ajurünnak, rühmatöö, ärimudeli koostamine, praktika
ÕV 4	Eneseanalüüs, esitlus, individuaalne tagasiside, mõistekaart / mõistete bingo, rollimäng, tööintervjuu simulatsioon, töökogemuse analüüs, praktika
sh praktika	114 tundi (4,3 EKAP) – oma õppetöö iseseisev kavandamine, töövõtja rolliga ning praktikaga seotud dokumentidega (lepingud, sisekorraeeskirjad jne) tutvumine ja nende täitmine, muutuva töö- ja õpikeskkonnaga kohanemine
sh kokkuvõtva hinde kujunemine	Mooduli hinne on arvestatud kui õpilane on saavutanud kõik õpiväljundid lävendi tasemel.

Õppematerjalid	<ol style="list-style-type: none"> 1. Haritus ja professionaalsus https://arvamus.postimees.ee/1992139/haritus-ja-professionaalsus (12.01. 2003) 2. SA Kutsekoda kodulehel https:// oska.kutsekoda. ee/wp-content/ uploads/2016/04/ Tulevikutrendid-1.pdf 3. OSKA raport “Töö ja oskused 2025 https://epale.ec.europa.eu/et/resource-centre/content/too-ja-osku-sed-2025-0 4. SA Kutsekoda video “Tulevikuoskused”: https://www.youtube.com/watch?v=XLTIES-WrvU&t=148s ja https://www.youtube.com/watch?v=zEyFW6k8Wsl 5. Video „Õppimise kolm vaala“ https://www.youtube.com/watch?v=k5O_plgF3kE 6. Archimedes kodulehega tutvumine. http://archimedes.ee/ 7. Õpiränne Taanis https://www.youtube.com/watch?v=L3vcCaKaZcs 8. Kvalifikatsiooniraamistik https://www.kutsekoda.ee/kvalifikatsiooniraamistik/ 9. Eesti kvalifikatsiooniraamistikku tutvustav videoklipp SA Kutsekoja kodulehel https://www.kutsekoda.ee/eesti-kvalifikatsiooniraamistik-ekr-alam/ 10. Üldised kompetentsid ja kvalifikatsiooniga seonduvad terminid https://www.tootukassa.ee/sites/tootukassa.ee/files/Uldised%20kompetentsid.pdf 11. Kutsestandardid: https://www.kutseregister.ee/standardid/standardid_top2/? 12. Euroopa keelemapp https://europass.ee/keelepäss 13. Ettevõtlus. 4. taseme kutseõpe https://www.opiq.ee/Kit/Details/223 14. Ettevõtlusõppe programm Edu&Tegu https://ettevotlusope.edu.ee/ 15. EAS koduleht https://www.eas.ee/ 16. Töötukassa koduleht https://www.tootukassa.ee/content/teenused/evat-taotlemine-ja-kasutamine 17. Opiq keskkond: https://www.opiq.ee/Packages/Details?packageKey=TeacherHighSchoolPackage 18. Innove SA Ettevõtlus 4.tase kutseõppes: https://www.opiq.ee/Kit/Details/223?fbclid=IwAR2ErepyhsQ8oTweU84qv4ygaahLLOth4RvjUnPmc-2uIa3OdcqVStAUM 19. Rahajutud: https://www.opiq.ee/Kit/Details/223?fbclid=IwAR2ErepyhsQ8oTweU84qv4ygaahLLOth4RvjUnPmc-2uIa3OdcqVStAUM 20. Rikkaks saamise õpiku autori koduleht:https://roosaare.com/ 21. Üks hea ja ajas vastu pidanud väärtushinnangute artikkel Peep Laja poolt: https://peeplaja.blogspot.com/2005/11/this-i-believe.html 22. Maksuameti koduleht: https://www.emta.ee/et 23. https://www.rmp.ee/ on majandusarvestuse ja ettevõtte majandamisega seotud infoleht 24. Finantsaabits :https://www.minuraha.ee/et/publikatsioonid/finantsaabits
----------------	---

	<p>25. Finantsinspektsiooni poolt loodud leht: https://www.minuraha.ee/</p> <p>26. Tööelu lehekülg: https://www.tooelu.ee/</p> <p>27. Tööinspektsiooni koduleht: https://www.ti.ee/est/avaleht/</p> <p>28. Äriidee potentsiaali hindamine, turukõlblikkuse ja realiseeritavuse hindamine “Ajujaht seminari video”: https://www.youtube.com/watch?v=PY68Oy23T4M&t=7s</p> <p>29. Ekspordi käsiraamat: https://www.eas.ee/ekspordi-kasiraamat/</p>
--	---

Mooduli nr	Mooduli nimetus	Mooduli maht (EKAP)	Õpetajad
8	PRAKTIKA	32	Kaja Koger
Nõuded mooduli alustamiseks	Läbimisel/läbitud hoolduse alused, hooldustoimingud		
Mooduli eesmärk	Praktika mooduliga taotletakse, et õppija arendab, täiendab ja rakendab teoreetilises õppetöös omandatud teadmisi ja oskusi praktilises töökeskkonnas, kujundab sotsiaalseid oskusi, isikuomadusi ja hoiakuid, mis tõstavad õpilase valmisolekut tulevaseks tööeluks.		
Õpiväljundid	Hindamiskriteeriumid		
1) Hindab oma valmidust tulevaseks tööeluks	1. Koostab eneseanalüüsi, hinnates kutsestandardist, kutse-eeetikast ja õigusaktidest (sotsiaalhoolekande seadus jm) tulenevaid nõudeid hooldustöötaja pädevusele.		
2) Tunneb turvalise ja toetava keskkonna võimalusi	2. Jälgib abivajaja turvalisust füüsilisest, psüühilisest ja sotsiaalsest seisundist tulenevate probleemide korral; 3. Korraldab abivajajale turvalise keskkonna vastavalt tema vajadustele.		
3) Juhendab ja toetab abivajajat elamistoimingutes	4. Kirjeldab abivajaja elamistoiminguid ning koostab vastavalt nendele toetava hooldusplaani; 5. Rakendab hooldusplaani lähtudes abivajaja hooldusvajadusest; 6. juhendab ja motiveerib abivajajat igapäevatoimingutega iseseisvalt toime tulema.		
4) Jälgib abivajaja seisundit ja hooldab abivajajat erinevate elundkondade haiguste korral	7. Mõõdab, hindab ja protokollib iseseisvalt elulisi näitajaid (pulss, vererõhk, kehatemperatuur, hingamissagedus jm) kasutades sobivaid meetodeid ja instrumente; 8. Hooldab abivajajat arvestades erinevate elundkondade haiguste eripära ning lähtudes hooldustoimingu sooritamisel inimese anatoomiast, füsioloogiast ja patoloogiast; 9. Juhendab, jälgib ja abistab abivajajat ravimite manustamisel, vajadusel manustab neid vastavalt etteantud juhiste;le; 10. Abistab öde öendustoimingutes vastavalt juhendamisele; 11. Jälgib erinevatele haigusseisunditele vastavaid toidusedeleid;		

5) Kasutab hooldamisel ergonoomilisi töövõtteid ja abivahendeid ning juhendab abivajajat abivahendite kasutamisel	12. Kasutab ergonoomilisi võtteid abivajaja liigutamisel ja liikumise juhendamisel; 13. Juhendab abivajajat sobivate abivahendite kasutamisel ja hooldamisel.
6) Planeerib ja viib läbi abivajajale ealiselt sobivaid ja jõukohaseid aktiveerivaid tegevusi	14. planeerib abivajaja tegevusvõimet toetavaid aktiveerivaid ja loovtegevusi; 15. Viib läbi erinevas eas ja seisundis inimestele sobivaid loov- ja aktiveerivaid tegevusi.
7) Juhendab abivajajat eluaseme korrastamisel ja majapidamistöodes, vajadusel teostab need tööd ise	16. Juhendab ja motiveerib abivajajat toime tulema eluaseme korrastamise ja majapidamistöodega; 17. Vajadusel korrastab eluaseme ja korraldab majapidamistööd rakendades ohutustehnika nõudeid:
8) Juhendab abivajajat teenuste taotlemisel ja vajadusel korraldab neid	18. Juhendab abivajajat vajalikke teenuseid kasutama lähtudes hooldusplaanist; 19. Vajadusel korraldab teenused koostöös kohaliku omavalitsuse vm asutusega.
9) Suhtleb abivajajaga, kolleegidega ja võrgustikuga lugupidavalt	20. Suhtleb abivajajaga ja juhendab abivajajat ning tema võrgustikku arusaadaval moel; 21. Kasutab kaasaegseid suhtlemismeetodeid; 22. Märkab ja ennetab konfliktsituatsiooni, konflikti tekkimisel valib sobiva lahendusstrateegia.
10) Osaleb meeskonnatöös	23. Osaleb aktiivse ja vastutava meeskonnaliikmena oma üksuse igapäevases töös, omandab individuaalse ja rühmatöö võtted; 24. Käitub meeskonnas vastastikust suhtlemist võimaldaval viisil.
Teemad, alateemad	tervishoiuasutus (haigla), hoolekandeesutused avahooldus (KOV, päevakeskus, tugikeskus)
sh iseseisev töö	Praktika dokumentide koostamine, vormistamine, esitlemine, analüüs
Õppemeetodid	Praktika ja iseseisev töö
Hindamine	Mitteeristav
sh kokkuvõtva hinde kujunemine	Moodul loetakse arvestatuks, kui õpiväljundid on saavutatud vähemalt lävendi tasemel
sh hindamise meetodid	Praktika, analüüs
Õppematerjalid	Kooli kirjalike tööde vormistamise juhend www.jkhk.ee

VALIKMOODULID

Mooduli nr	Mooduli nimetus	Mooduli maht (EKAP)	Õpetajad
1	TEGEVUSTERAAPIA ALUSED JA ABIVAHENDID	3	Kaja Koger
II kursus			
Nõuded mooduli alustamiseks	Läbitud hoolduse alused, hooldustoimingud		
Mooduli eesmärk	Õpetusega taotletakse, et õpilane saab oskused abivajaja emotsionaalse pinge leevendamiseks lihtsamate massaaživõtetega läbi hooldustoimingute ja ülevaate füsioteraapia põhimõtetest.		
Õpiväljundid	Hindamiskriteeriumid		
1) Mõistab füsioteraapia olemust ja kasutab teadmisi ja oskusi töös abivajajaga	1. Planeerib ja korraldab toimetulekut abistavaid tegevusi arvestades abivajaja suutlikkust ja vajadusi; 2. Kasutab abivahendeid abistavates tegevustes töös abivajajaga.		
2) Tunneb ja valib liikumisravi harjutusi eakatele parandamiseks nende elukvaliteeti.	3. Nimetab liikumisravi põhimõtteid, näidustusi ja füsioloogilist mõju ning valib liikumisravi harjutusi arvestades abivajaja suutlikkust ja vajadusi; 4. Kasutab hingamist kui lõõgastustehnikat.		
3) On võimeline kasutama algteadmisi klassikalisest massaažist ja ühitama neid hooldustoimingutega	5. Nimetab klassikalise massaaži näidustusi, füsioloogilist mõju ja vastunäidustusi; 6. Kasutab klassikalise massaaži peamisi tehnikaid ja võtteid lähtudes hooldustoimingute käigust ja abivajaja seisundist; 7. Tunneb enesemassaaži meetodeid.		
Teemad, alateemad	1.Füsioteraapia alused 1,5 EKAP Füsioteraapia olemus, eesmärgid, probleemi määratlemine ja planeerimine 1.1 Abivahendid füsioteraapias 1.2 Kehalised harjutused, liigid, vahendid 1.3 Liikumisravi liigid, eesmärgid, vahendid ja näidustus 1.4 Liikumistegevuse planeerimine, struktuur 1.5 Hingamise kui lõõgastustehnika kasutamine 2. Massaaži alused 1,5 EKAP 2.1 Klassikalise massaaži alused 2.2 Massaaži liigid, vormid, tehnikad 2.3 Füsioloogiline mõju, näidustused, vastunäidustused 2.4 Enesemassaaž, lokaalne- ja üldmassaaž 2.5 Abivajaja seisundiga arvestamine, hoolduse seostamine massaažiga		
sh iseseisev töö	Harjutuste kava eakale kasutades abivahendeid Massaažitehnikate harjutamine töölehtede järgi ja järgnev demonstratsioon		
Õppemeetodid	Loeng, praktilised harjutused		
Hindamine	Mitteeristav		

sh kokkuvõtva hinde kujunemine	Moodul hinnatakse Struktureeritud hindamisülesanne: Lokaalse massaažitehnika demonstratsioon Enesemassaažitehnika demonstratsioon Liikumistegevuse kava
sh hindamismeetodid	Kirjalik töö vastavalt ülesandele, praktiliste harjutuste demonstratsioonid
Õppematerjalid	1. Abrahams, P., (2009). Eakate Terviseentsüklopeedia. Kirjastus Tea 2. Kartau, A-K., Ilves, M. et al (2008). Klassikaline massaažiõpik. Massaažikool 3. Saradananda, S. (2009). Hingamise jõud. Kirjastus Varrak 4. Kahr, H, Loit, H-M. (2009). Tervise ABC. Kirjastus Valgus

Mooduli nr	Mooduli nimetus	Mooduli maht (EKAP)	Õpetajad
2	TOITUMISNÕUSTAMISE ALUSED	5	Eveli Volmre
II kursus			
Eesmärk	Õpetusega taotletakse, et õpilane omandab: 1. Teadmised ja oskused lapseeale sobivast tasakaalustatud toitumisest 2. Teadmised ja oskused toiduohutusest 3. Teadmised ja oskused toitumisest haiguste ja erivajaduste korral.		
Nõuded mooduli alustamiseks	Puuduvad		
Õpiväljundid		Hindamiskriteeriumid	
1) Koostab lapsele sobiliku tasakaalustatud menüü, arvestades tema vanust ja erivajadusi.	1. Kirjeldab ja põhjendab vastavalt ülesandele tasakaalustatud toitumise põhimõtteid, lähtudes lapse vanusest. 2. Koostab ja põhjendab vastavalt ülesandele lapsele sobiliku kahe nädala menüü, arvestades tasakaalustatud toitumise põhimõtteid ning lapse vanust, tervislikku seisundit ja erivajadusi.		
2) Mõistab toiduhügieeni põhimõtteid toidukäitlemise erinevates etappides.	3. Kirjeldab ja põhjendab vastavalt ülesandele toiduhügieeni põhimõtteid toidukäitlemise erinevates etappides (toidu valmistamine, säilitamine, serveerimine). 4. Nimetab ja põhjendab vastavalt ülesandele toidusaastumise allkaid ja tagajärgi erinevates toidukäitlemise etappides.		

Teemad, alateemad	<p>1.Tasakaalustatud toitumise põhimõtted</p> <p>1.1.Lapse energia- ja toitainetevajadus</p> <p>1.2.Lapse menüü koostamine</p> <p>2.Toiduohutus</p> <p>2.1.Toiduhügieen (toidu saastumise vältimine toidu valmistamisel, säilitamisel, serveerimisel)</p> <p>2.2.Toidu kaudu levivad haigused</p> <p>2.3.Toidu lisained (säilitus- jm ained)</p> <p>3.Toitumissoovitused haiguste ja erivajaduste korral</p> <p>3.1.Gluteeni- ja kaseiinalumatus, diabeet, allergiad, südame-veresoonkonnahaigused jm</p> <p>3.2.Autismispektrihäired, ATH jm</p> <p>3.3.Söömishäired</p> <p>4.Toitumine erijuhtudel (neelamishäired, stoom, operatsioonijärgselt jm), sh kunstlik toitmine</p>
sh iseseisev töö	<p>Koostab kirjaliku töö lapsea tasakaalustatud toitumise põhimõtetest.</p> <p>Koostab teemakaardi toiduohutuse teemal.</p> <p>Koostab esitluse loosiga valitud toitumissoovituse teemal.</p>
Õppemeetodid	Loeng, praktiline tegevus, demonstratsioon, kirjalik töö, esitlus
Hindamine	Mitteeristav
sh kokkuvõtva hinde kujunemine	<p>Mooduli hinne on arvestatud, kui õpilane on saavutanud õpiväljundid lävendi tasemel</p> <p>Esitatud iseseisvad tööd ja hindamisülesanded:</p> <p>Kirjeldab ja põhjendab vastavalt ülesandele tasakaalustatud toitumise põhimõtteid, lähtudes lapse vanusest.</p> <p>Koostab ja põhjendab vastavalt ülesandele lapsele sobiliku kahe nädala menüü, arvestades tasakaalustatud toitumise põhimõtteid ning lapse vanust, tervislikku seisundit ja erivajadusi.</p> <p>Kirjeldab ja põhjendab vastavalt ülesandele toiduhügieeni põhimõtteid toidukäitlemise erinevates etappides (toidu valmistamine, säilitamine, serveerimine).</p> <p>Nimetab ja põhjendab vastavalt ülesandele toidusaastumise allikaid ja tagajärgi erinevates toidukäitlemise etappides.</p>
sh hindamismeetodid	Praktiline tegevus, demonstratsioon, kirjalik töö, esitlus
Õppematerjalid	<ol style="list-style-type: none"> http://www.toiduohutus.ee/ http://www.toitumine.ee/ http://www.toitumisteraapia.ee/

Mooduli nr	Mooduli nimetus	Mooduli maht (EKAP)	Õpetajad
3	TERVISHOIU JA HOOLEKANDEASUTUSTE PUHASTUS	3EKAP	Karin Õunap
II kursus			
Nõuded mooduli alustamiseks	Puuduvad		

Mooduli eesmärk	Õpetusega taotletakse, et õpilane omandab teadmised, oskused ja hoiakud puhastusteeninduse läbi viimiseks tervishoiu ja hoolekandeesutustes.
Õpiväljundid	Hindamiskriteeriumid
<p>Õpilane:</p> <p>1) Määratleb koristusvajaduse lähtudes mustuse liigist ja astmest ning koostab koristusplaani erineva otstarbega ruumidele</p> <p>2) Valib, doseerib ja kasutab koristusaineid ning analüüsib kulusid</p> <p>3) Valib ja kasutab koristustarvikuid ja – masinaid, analüüsib hoolduskuludeks vajalikku materjalikogust</p> <p>4) Viib läbi hoolduskoristust ja suurpuhastust</p>	<p>Õpilane:</p> <p>1. Kirjeldab vastavalt ülesandele mustuse liike, koostab koristusplaani;</p> <p>2. Liigitab mustust ja määrab mustuse eemaldamiseks vajalikud puhastusmeetodid, koristusained ja -tarvikud;</p> <p>3. Valib koristusaine vastavalt mustusele ja pinnakattematerjalile, arvestab erinevalt esitatud doseeringute puhul sobiva koguse kasutuslahuse valmistamiseks vajatava koristusaine hulga.</p> <p>4. Koostab analüüsi koristusainete valiku otstarbekuse kohta arvestades aine tõhusust, hinda, ja keskkonnamõjusid ning kasutades korrektseid erialaseid termineid</p> <p>5. Doseerib ja kasutab koristusainet vastavalt kasutusjuhendile;</p> <p>6. Klassifitseerib koristustarvikuid. Komplekteerib koristustarvikuid ja/ või masinaid, valmistab tööks ette koristustekstiilid ning kasutab otstarbekalt koristustarvikuid ja/või masinaid. Puhastab tarvikud ja masinad vastavalt nõuetele;</p> <p>7. Puhastab mööbli, seinad, lae erinevatest mustustest kasutades, mustusele ja pinnakattele sobivaid koristusmeetodeid, koristustarvikuid ja -aineid ning vajaduse korral kaitse- ja abivahendeid;</p> <p>8. Puhastab erineva otstarbega ruumide põranda, seinad, laed, mööbli ja esemed erinevatest mustustest, kasutades mustusele ja pinnakattele sobivaid koristusmeetodeid, koristustarvikuid ja -aineid ning vajaduse korral kaitse- ja abivahendeid järgides konfidentsiaalsuse põhimõtteid ning tervishoiuasutuses kehtivaid eeskirju.</p>
Teemad, alateemad,	<p>Teema 1. Puhastusteeninduse põhimõtted tervishoiu ja hoolekandeesutustes</p> <p>Alateemad:</p> <p>1.1. Hügieen tervishoiu ja hoolekandeesutustes.</p> <p>1.2. Puhastusteeninduse terviklikkus ja kvaliteet. Puhtuseastmed.</p> <p>1.3. Koristuspõhimõtted. Aseptiline tööjärjestus.</p> <p>1.4. Puhastusained ja kasutamine.</p> <p>1.5. Koristusmeetodid.</p> <p>1.6. Koristustarvikud, koristusmasinad ja seadmed.</p> <p>1.7. Mööbli, seinad, lae ja põranda puhastamine.</p> <p>1.8. Eritise plekkide eemaldamine ja desinfektsioon.</p> <p>1.9. Isolatsioonipalati puhastamine.</p> <p>2.0. Palati koristus.</p> <p>2.1. Liftide hooldus- ja põhikoristus.</p>
sh iseseisev töö	Koostab ettekande tervishoiu asutuse hügieenist. Koostab koristusplaani haigla voodiosakonna koristamise kohta, kasutades erialaseid termineid.
Õppemeetodid	Loeng, e-õpe, rühmatöö, praktiline töö, iseseisev töö, esitlus

Hindamine	Mitteeristav hindamine
sh kokkuvõtva hinde kujunemine	Mooduli hinne on arvestatud, kui õpilane on saavutanud kõik õpiväljundid 1-4 lävendi tasemel Esitatud iseseisvad tööd: Ettekanne hügieen tervishoiu ja hoolekandeesutustes. Koristusplaan voodiosakonna koristamiseks.
sh hindamismeetodid	Kirjalikud tööd, rühmatöö, praktiline töö, ettekanne.
Õppematerjalid	1. S.Roos.; S. Err. (2012) Puhastuse käsiraamat tervishoiu asutustele. 2. Koristusvaldkonna sõnavarastandard EVS 900:2009

Mooduli nr	Mooduli nimetus	Mooduli maht (EKAP)	Õpetajad
4	TEGEVUSJUHENDAMISE ALUSED	3	
II kursus			
Nõuded mooduli alustamiseks	Puuduvad		
Mooduli eesmärk	Õpetusega taotletakse, et õpilane juhendab, abistab ja motiveerib psüühilise erivajadusega inimesi igapäevaelu toimingutes, kasutades kliendi- ja meeskonnatöö erinevaid meetodeid, suunab probleemset käitumist, hindab tegevusvõimet ning koostab tegevusplaani.		
Õpiväljundid	Hindamiskriteeriumid		
Õpilane: 1) Hindab psüühilise erivajadusega inimese tegevusvõimet, koostab igapäevatoimingute tegevusplaani	Õpilane: 1. Kirjeldab ja hindab vastavalt ülesandele psüühilise erivajadusega inimesetegevusvõimet lähtudes tematerviseseisundist ja vajadustest. 2. Analüüsib juhendi alusel etteantud tegevusplaani.		
2) Motiveerib, toetab ja juhendab psüühilise erivajadusega inimese psüühilist, vaimset ja füüsilist igapäevaeluga toimetulekut kasutades erinevaid klienditöö meetodeid ja ergonoomilisi töövõtteid	1. Demonstreerib vastavalt ülesandele klienditöö meetodeid psüühilise erivajadusega inimese igapäevaeluga toimetuleku toetamisel lähtudes kutseeetikast. 2. Järgib ergonoomilisi võtteid psüühilise erivajadusega inimese liikumise juhendamisel, liigutamisel ja hooldamisel. 3. Kirjeldab vastavalt ülesandele psüühilise erivajadusega inimesele sobivaid abivahendeid ja nende hooldamist. 4. Demonstreerib abivahendite kasutamist ning juhendab, toetab ja motiveerib psüühilise erivajadusega inimest abivahendite kasutamisel.		
3) Planeerib ja viib läbi psüühilise erivajadusega inimesele sobivaid teraapilisi tegevusi, toetab tema eneseväljendusvõimet ja sotsiaalseid suhteid ning kasutab erinevaid	1. Koostab psüühilise erivajadusega inimese eluraamatu ja demonstreerib suhtlust selle põhjal arendades tema eneseväljendusvõimet. 2. Demonstreerib vastavalt ülesandele altalternatiivkommunikatsiooni vahendi kasutamist igapäevategevuste tegevusplaani selgitamiseks. 3. Koostab psüühilise erivajadusega inimesele juhendi suhtlussituatsiooni kohta (näit: kaupluses, pangas) tema sotsiaalsete suhete arendamiseks ja esitab selle lihtsa keele		

kommunikatsiooni vahendeid	<p>põhimõtteid arvestades.</p> <p>4. Selgitab erinevate teraapiliste tegevuste sisu ja mõju psüühilise erivajadusega inimese toimetulekule ning heaolule.</p> <p>5. Valib lähtuvalt ülesandest psüühilise erivajadusega inimesele sobivad teraapilised tegevused ja demonstreerib neid.</p>
Teemad, alateemad	<p>1. Psüühilise erivajadusega inimese tegevusvõime hindamine ja tegevuste planeerimine</p> <p>1.1 Tegevusvõimet mõjutavad tegurid</p> <p>1.2 Tegevusvõime hindamise eesmärgid ja protsess</p> <p>1.3 Hindamismeetodid</p> <p>1.4 Hindamistulemuste dokumenteerimine</p> <p>1.5 Tegevusplaani koostamine</p> <p>2. Klienditöö meetodid</p> <p>2.1 Klienditöö meetodid.</p> <p>2.2 Kliendi psüühilise, vaimse ja füüsilise igapäevaeluga toimetuleku toetamine.</p> <p>2.3 Inimesekeskne professionaalne abistamine.</p> <p>3. Ergonoomika</p> <p>3.1 Ergonoomika mõiste, kujunemine ja eesmärk.</p> <p>4. Teraapilised tegevused</p> <p>4.1 Muusikateraapia ja selle elemendid teraapilistes tegevustes.</p> <p>4.2 Kunstiteraapia ja selle elemendid teraapilistes tegevustes.</p> <p>4.3 Kirjanduse elemendid teraapilistes tegevustes.</p> <p>4.4 Vaba aja tegevused kui teraapilised tegevused.</p> <p>5. Eneseväljendusoskuste arendamine.</p> <p>5.1 Suhtlemine ja kommunikatsioon.</p> <p>5.2 Suhtlemise alused.</p> <p>5.3 Vaimupuudega inimesed ja suhtlemine.</p> <p>5.4 Alternatiivkommunikatsioon.</p> <p>5.5 Sotsiaalse võrgustiku loomine ja säilitamine.</p>
sh iseseisev töö	<p>Külastab lähimat inva- ja abivahendite müügi ja laenutuse asutust ja koostab vastavalt ülesandele nimekirja sobivatest abivahenditest.</p> <p>Selgitab välja abivahendite rentimise ja ostmise tingimused ning esitab selle kirjaliku tööna.</p>
Õppemeetodid	<p>suhtlussituatsiooni demonstratsioon, kaasõpilase poolt koostatud tegevusplaani analüüs.</p>
Hindamine	<p>Mitteeristav</p>
sh kokkuvõtva hinde kujunemine	<p>Mooduli hinde saamiseks peavad olema kõik õpiväljundid omandatud vähemalt lävendi tasemel ja esitatud iseseisvad tööd ning õpiülesanded.</p> <p>Probleemsituatsiooni lahendamine:</p> <p>Demonstreerib vastavalt ülesandele klienditöö meetodeid psüühilise erivajadusega inimese igapäevaeluga toimetuleku toetamisel lähtudes kutse-etikast, järgides ergonoomilisi võtteid inimese liikumise juhendamisel, liigutamisel ja hooldamisel.</p> <p>Demonstreerib abivahendite kasutamist ning juhendab, toetab ja motiveerib psüühilise erivajadusega inimest abivahendite kasutamisel.</p> <p>Demonstreerib ja kirjeldab vastavalt ülesandele probleemse käitumise sekkumisviise ja psüühilise erivajadusega inimese juhtimisvõtteid.</p>
sh hindamismeetodid	<p>Iseseisev töö, probleemsituatsiooni lahendamine, tegevusplaani analüüs</p>

Õppematerjalid	<ol style="list-style-type: none"> 1. Omastehooldaja käsiraamat 2012. 2. Eesti autismiühing. http://www.autismeesti.ee/publikatsioon/artikleid/. 3. Vermeulen, P. Ma olen eriline. 2. Eesti Autismiühing, 2008. 4. Tervise Abi kodulehekül. http://www.terviseabi.ee/. 5. Toomela, L. Psühholoogia alused. Tallinn, 2009. 6. Smith, P., Cowie, H., Blades, M. Laste arengu mõistmine. TLÜ Kirjastus, 2008. 7. Leppik, P. Lapse arendamine algab hällist. Zeus, 2008.
----------------	--

Mooduli nr	Mooduli nimetus	Mooduli maht (EKAP)	Õpetajad
5	HINGEHOID	2	Hedi Vilumaa
II kursus			
Nõuded mooduli alustamiseks	Puuduvad		
Mooduli eesmärk	Õpetusega taotletakse, et õpilane saab ülevaate diakooniavaldkonnast, religioossetest konfessioonidest Eestis ja rakendab vajadusel teadmisi erialases töös.		
Õpiväljundid	Hindamiskriteeriumid		
1) Mõistab kristlikke ja ilmalikke lähtekohti hoolekandetöös ja rakendab vajadusel hingehoiu põhimõtteid erialatöös	<ol style="list-style-type: none"> 1. kirjeldab ja loetleb kristliku ja ilmaliku hoolekandetöö lähtekohti ja analüüsib kristliku ja ilmaliku hoolekandetöö erinevusi; 2. sõnastab maailmavaatest tulenevad erinevad vajadused; 3. kirjeldab kristliku hingehoiu põhimõtteid ja rakendab vajadusel kristliku hingehoiu põhimõtteid erialases töös; 4. leiab hingehoiu kohta vajalikku informatsiooni ja vajadusel abivajale professionaalse spetsialisti 		
2) Tunneb Eestis esinevaid kristlikke ja mittekristlikke konfessioone ja eristab nende iseärsusi	<ol style="list-style-type: none"> 5. kirjeldab Eestis esinevaid erinevaid kristlikke ja mittekristlikke konfessioone ja nende erinevusi; 6. arvestab konfessioonide erinevusega suhtlemisel erialases töös. 		
Teemad, alateemad	<p>Teema 1. Diakoonia ja hingehoiu alused 1,5 EKAPalateemad:</p> <p>1.1 Kristlik eetika. Kristliku ja ilmaliku hoolekande eri lähtekohtade analüüs.</p> <p>1.2 Armastus eetilise kohustusena. Diakoonia Vanas ja Uues Testamendis.</p> <p>1.3 Diakoonia ajalugu. Diakoonia ja kiriku amet, väärtused, kogudus. Diakoonia vormid.</p> <p>1.4 Hingehoiu alused</p> <p>Teema 2. Kristlikud ja mittekristlikud konfessioonid Eestis 1,5 EKAP.</p> <p>Alateemad:</p> <p>1.1 Ortodoksia, katoliiklus, protestantlus.</p> <p>1.2 Judaism, islam, krisna, NewAge</p>		
sh iseseisev töö	Koostab ja kannab ette esitluse vormis juhtumikirjelduse kliendi maailmavaatest tulenevate ootuste ja vajaduste kohta		

Õppemeetodid	Loeng, iseseisev töö tekstiga, rühmatöö, kirjalik analüüs, vestlus, esitluse koostamine ja ettekandmine.
Hindamine	Mitteeristav
sh kokkuvõtva hinde kujunemine	Mooduli hinde saamiseks peavad olema kõik õpiväljundid omandatud vähemalt lävendi tasemel
sh hindamismeetodid	Juhtumianalüüs, esitlus
Õppematerjalid	Aalto, K.; Gothoni, R. (2010) <i>Inimese kõrval: Hingehoiu õpik</i> . Viimsi: Sõnasepp Saard, R. (2007) <i>Diakoonia käsiraamat</i> . Tallinn: EELK Usuteaduse Instituut.

Mooduli nr	Mooduli nimetus	Mooduli maht (EKAP)	Õpetajad
6	MASSAAŽI ALUSED	2	
II kursus			
Nõuded mooduli alustamiseks	Puuduvad		
Mooduli eesmärk	Õpetusega taotletakse, et õpilane omandab oskused vähendada emotsionaalset ja lihaspinget lihtsamate massaaživõtetega hooldustoimingute käigus.		
Õpiväljundid	Hindamiskriteeriumid		
Õpilane: 1) Kasutab lihtsamaid massaaživõtteid emotsionaalsete ja lihaspingete vähendamiseks, järgides hügieenireegleid ja ergonoomika põhimõtteid.	Õpilane: 1. Kirjeldab massaaži näidustusi ja vastunäidustusi, arvestades kliendi seisundit. 2. Demonstreerib lihtsamaid massaaživõtteid, järgides hügieenireegleid ja ergonoomika põhimõtteid.		
2) Ühitab hooldustoimingud massaaži võtetega.	3. Kirjeldab vastavalt ülesandele massaaživahendeid, lähtudes hooldustoimingutest. 4. Demonstreerib massaaživõtete kasutamist hooldustoimingute sooritamisel.		
Teemad, alateemad	1. Anatoomia-füsioloogia lühiülevaade 2. Massaaži toime organismile 3. Kliendi seisundi jälgimine (sh massaaži näidustused ja vastunäidustused) 4. Massaaži läbiviimine 4.1 Protseduuri hügieenireeglid 4.2 Lihtsamad võtted: voolimine, vajutamine, rullimine, silitamine. 4.3 Töövahendid ja ergonoomika 5. Hooldustoimingute (pesemine, kreemitamine) ühitamine massaaži võtetega 6. Hingamine kui lõõgastustehnika kasutamine		
sh iseseisev töö	Praktiliste oskuste iseseisev kinnistamine		

Õppemeetodid	Loeng, praktiline tegevus, demonstratsioon, kirjalik töö, esitlus
Hindamine	Mitteeristav
sh kokkuvõtva hinde kujunemine	Arvestuse saamise eelduseks on lävendikriteeriumide täitmine. Demonstratsioonülesanne: valmistab ette ja viib läbi lihtsa massaažiseansi, kasutades sobivaid töövahendeid ning järgides hügieenireegleid ja ergonoomika põhimõtteid.
Sh hindamismeetodid	Kasutab lihtsamaid massaaživõtteid emotsionaalsete ja lihaspingete vähendamiseks, järgides hügieenireegleid ja ergonoomika põhimõtteid. 1.Kirjeldab massaaži näidustusi ja vastunäidustusi, arvestades kliendi seisundit. 2.Demonstreerib lihtsamaid massaaživõtteid, järgides hügieenireegleid ja ergonoomika põhimõtteid.
Õppematerjalid	1. Eesti Tegevusterapeutide Liidu kodulehe materjalid 2. http://www.tegevusteraapia.ee/index.php/materjalid 3. Case- Smith, J (2010). Occupational Therapy for Children. The Ohio State University Columbus, Ohio

Mooduli nr	Mooduli nimetus	Mooduli maht (EKAP)	Õpetajad
7	INGLISE KEEL	2	Ene Pener
Nõuded mooduli alustamiseks	Vähemalt A1 keeletase inglise keeles		
	II kursus		
Mooduli eesmärk	Õpetusega taotletakse, et õpilane suhtleb inglise keeles argisuhtluse situatsioonides iseseisva keelekasutajana nii kõnes kui kirjas.		
Õpiväljundid	Hindamiskriteeriumid		
Õpilane 1) suhtleb inglise keele argisuhtluses nii kõnes kui kirjas iseseisva keelekasutajana; esitab ja kaitseb erinevates mõttevahetustes/ suhtlussituatsioonides oma seisukohti.	Õpilane 1. Kasutab iseseisvalt ingliskeelset põhisõnavara ja tuttavas olukorras grammatiliselt üsna õiget keelt 2. Esitab ja põhjendab lühidalt oma seisukohti erinevates mõttevahetustes 3. Väljendab end/suhtleb keelekasutuse erinevate osaoskuste kaudu (loeb, kuulab, räägib, kirjutab)		
2) kirjeldab inglise keeles iseennast, oma soove ja huvisid, mõtteid, kavatsusi ja kogemusi keelekasutajana	4. Tutvustab vestluse käigus iseennast ja oma kaaslast/kaastöötajat		

3) kasutab inglise keele oskuse arendamiseks endale sobivaid inglise keele õppimise strateegiaid ja teabeallikaid, seostab inglise keele õpet elukestva õppega.	5. Hindab suhles oma inglise keele oskuse taset 6. Põhjendab inglise keele õppimise vajalikkust, loob seoseid eriala- ja elukestva õppega 7. Eristab inglisekeelseid teabeallikaid info otsimiseks, kasutab neid ja hindab nende usaldusväärsust
4) mõistab eesti ja teiste rahvaste elukeskkonda ja kultuuri ning arvestab nendega inglise keeles suhtlemisel.	8. Kirjeldab oma kasutatavaid suhtluskeskkondi (nende eeliseid, puudusi ja ohte) ja suhtlemist nendes keskkondades 9. Võrdleb sihtkeele /emakeele* maa(de) ja Eesti elukeskkonda, kultuuritraditsioone 10. Arvestab sihtkeele kõnelejate kultuurilise eripäraga
Teemad, alateemad	1. Grammatika: tegusõnade <i>be</i> ja <i>have</i> kasutamine lihtolevikus ja lihtminevikus (läbivalt kõikide teemade all) 2. Grammatika. Küsilause moodustamine: tegusõna <i>do</i> kasutamine lihtolevikus ja lihtminevikus (läbivalt kõikide teemade all) 3. Tervitamine, tutvustamine ja hüvastijätt 4. Viisakusväljendid patsiendiga vestlemisel. 5. Telefonivestlused. Informatsiooni suuline edastamine. Kirjapildi selgitamine. 6. Numbrid ja järgarvud. Kuupäevad ja tähtajad. 7. Toote või teenuse kirjeldamine ja patsiendile soovitude jagamine. 8. Toote mõõtmete ja omaduste kirjeldamine. Tehniliste andmete edastamine. 9. Patsiendi nõustamine. 10. Kirjalik test ja suuline tagasiside rollimängude koostamisena ette antud käitumissituatsioonide põhjal.
Sh iseseisev töö	Kordamisharjutused. Tekstide koostamised.
Sh praktika	puudub
Õppemeetodid	Rollimängud, dialoogid; kirjalike tekstide koostamine vastavalt näidistele; suhtlussituatsioonide etendamine võõrkeeles – probleemõpe.
Hindamine	Mitteeristav Lävend: õpilane orienteerub sõnavaras ja õppematerjalides ning moodustab üheselt mõistetavaid lauseid, kus võib esineda erinevaid grammatilisi eksimusi. Kasutab keerulisemate lausete moodustamisel õpetaja abi ning abimaterjale. Kohati esineb vigu sõnavara kasutuses, häälduses ning kirjapildis, kuid need vead ei muuda sõnade ning lausete üldtähendust ning mõtet. Laused on suhtlussituatsioonis või kontekstis üheselt mõistetavad. Saab abimaterjalidega või lisaküsimusi esitades aru lihtsatest suulistest lausetest, kus on kasutatud mooduli jooksul läbitud teemade sõnavara. Õpilane on sooritanud kõik õpiülesanded äveni tasemel.
Sh hindekriteeriumid	puuduvad
sh kokkuvõtva hinde kujunemine	Kõik õpiväljundid on saavutatud lävendi tasemel, hindamisülesanded ja iseseisvad tööd on sooritatud.

Sh hindamismeetodid	Suhtlussituatsioonide esitamine rollimänguna, vestlused		
Õppematerjalid	<ol style="list-style-type: none"> 1. Bill Mascull (2006): Business Vocabulary in Use. Elementary. Second edition. Cambridge University Press. 2. Stuart Redman, Ruth Gairns (2003): Test Your English Vocabulary in Use. Pre-intermediate and intermediate. Second edition. Cambridge University Press. 3. Stuart Redman, Ruth Gairns (1997): English Vocabulary in Use. Pre-intermediate and intermediate. Second edition. Cambridge University Press. 4. Bill Mascull (2002): Business Vocabulary in Use. Intermediate. Second edition. Cambridge University Press. 5. Raymond Murphy (1985,1994): English Grammar in Use. A self-study reference and practice book for intermediate students with answers. Second edition. Cambridge University Press. 6. Raymond Murphy (1990): Essential Grammar in Use. A self-study reference and practice book for elementary students with answers. Second edition. Cambridge University Press. 7. Internetimaterjalide põhjal koostatud konspekt. 		
Mooduli nr	Mooduli nimetus	Mooduli maht (EKAP)	Õpetajad
8	VEENE KEEL	2	Olga Paatsi
Nõuded mooduli alustamiseks	Vähemalt A1 keeletase vene keeles		
	II kursus		
Mooduli eesmärk	Õpetusega taotletakse, et õpilane suhtleb vene keeles argisuhtluse situatsioonides iseseisva keelekasutajana nii kõnes kui kirjas.		
Õpiväljundid	Hindamiskriteeriumid		
Õpilane 1) Suhtleb vene keeles argisuhtluses nii kõnes kui kirjas iseseisva keelekasutajana; esitab ja kaitseb erinevates mõttevahetustes/ suhtlus situatsioonides oma seisukohti.	Õpilane <ol style="list-style-type: none"> 1. Kasutab iseseisvalt vene keele põhisoonavara ja tuttavas olukorras grammatiliselt üsna õiget keelt 2. Esitab ja põhjendab lühidalt oma seisukohti erinevates mõttevahetustes 3. Väljendab end/suhtleb keelekasutuse erinevate osaoskuste kaudu (loeb, kuulab, räägib, kirjutab) 		
2) Kirjeldab vene keeles iseennast, oma soove ja huvisid, mõtteid, kavatsusi ja kogemusi	4. Tutvustab vestluse käigus iseennast ja oma kaaslast/kaastöötajat		
3) Kasutab vene keele oskuse arendamiseks endale sobivaid õppimise strateegiaid ja teabeallikaid, seostab vene keele õpet elukestva õppega	<ol style="list-style-type: none"> 5. Hindab oma vene keele oskuse taset 6. Põhjendab vene keele õppimise vajalikkust, loob seoseid eriala- ja elukestva õppega 7. Eristab venekeelseid teabeallikaid info otsimiseks, kasutab neid ja hindab nende usaldusväärust 		

4) Mõistab eesti ja teiste rahvaste elukeskkonda ja kultuuri ning arvestab nendega vene keeles suhtlemisel.	8. Kirjeldab oma kasutatavaid suhtluskeskkondi (nende eeliseid, puudusi ja ohte) ja suhtlemist nendes keskkondades 9. Võrdleb sihtkeele /emakeele* maa(de) ja Eesti elukeskkonda, kultuuritraditsioone 10. Arvestab sihtkeele kõnelejate kultuurilise eripäraga
Teemad, alateemad	1. Grammatika: tegusõnade pööramine, lõpetatud ja lõpetamata aspekti tegusõnade kasutamine ja tähendus (läbivalt kõikide teemade all) 2. Grammatika: nimisõnade sugu, omadussõna ja nimisõna ühildumine, mitmuse moodustamine (läbivalt kõikide teemade all) 3. Tervitamine, tutvustamine ja hüvastijätt 4. Viisakusväljendid patsiendiga vestlemisel. 5. Telefonivestlused. Informatsiooni suuline edastamine. Kirjapildi selgitamine 6. Numbrid ja järgarvud. Kuupäevad ja tähtajad 7. Patsiendi nõustamine. 8. Kirjalik test ja suuline tagasiside rollimängude koostamisena ette antud suhtlussituatsioonide põhjal
sh iseseisev töö	Kordamisharjutused
sh praktika	Puudub
Õppemeetodid	Rollimängud, dialoogid. Kirjalike tekstide koostamine vastavalt näidistele. Suhtlussituatsioonide etendamine võõrkeeles – probleemõpe.
Hindamine	Mitteeristav Lävend: õpilane orienteerub sõnavaras ja õppematerjalides ning moodustab üheselt mõistetavaid lauseid, kus võib esineda erinevaid grammatilisi eksimusi. Kasutab keerulisemate lausete moodustamisel õpetaja abi ning abimaterjale. Kohati esineb vigu sõnavara kasutuses, häälduses ning kirjapildis, kuid need vead ei muuda sõnade ning lausete üldtähendust ning mõtet. Laused on suhtlussituatsioonis või kontekstis üheselt mõistetavad. Saab abimaterjalidega või lisaküsimusi esitades aru lihtsatest suulistest lausetest, kus on kasutatud mooduli jooksul läbitud teemade sõnavara. Õpilane on sooritanud kõik õpiülesanded ja iseseisvad tööd lävendi tasemel
sh hindekriteeriumid	puuduvad
sh kokkuvõtva hinde kujunemine	Kõik õpiülesanded ja iseseisvad tööd on sooritatud lävendi tasemel.
Sh hindamismeetodid	Suhtlussituatsioonide esitamine rollimänguna, vestlused

Õppematerjalid	<ol style="list-style-type: none"> 1. Internetimaterjalide põhjal koostatud konspekt. 2. Pirjo Salenius. С уважением. Venekeelsed ärikirjad AS Kirjastus По 2003 3. Илана Файман. Самое время! Пособие по русской грамматике для эстонских школ. ARGO 2012 4. Илана Файман. Пособие по русской грамматике для эстонских школ. Grammatika.ru. Argo 2011 5. Z. Saveljeva, S. Guštšina, I. Mangus Vene ärikeeel kesktasemele. TEA 2007 6. Irina Kotovitš. Vene keele õpik keeltekooskoolidele ja kursustele. Kolibri 2005 7. I. Mangus. Vene keele õpik. Kirjastus TEA 2008 8. Станислав Чернышов, Алла Чернышова. Поехали! Русский язык для взрослых. Базовый курс. Санкт-Петербург «Златоуст» 2009 9. Н. Е. Цветова. 112 тестов по русскому языку как иностранному. Санкт-Петербург «Златоуст» 2009
----------------	---

Mooduli nr	Mooduli nimetus	Mooduli maht (EKAP)	Õpetajad
9	SUHTLEMINE JA ASJAAJAMINE	1 EKAP	M. Rannas E. Laurson
Nõuded mooduli alustamiseks	Puuduvad		
Mooduli eesmärk	Õpetusega taotletakse, et õppija omandab ettekujutuse suhtlemise ja asjaajamise olemusest ja viisidest; õpib valima sobivat kirjalikku ja suulist suhtlemisviisi ja suudab kontrollida oma käitumist.		
Õpiväljundid	Hindamiskriteeriumid		
Õpilane: 1) mõistab suhtlemisprotsesside seaduspärasusi ning oskab süsteemselt mõelda, konflikte lahendada ja oma tegevust reflekteerida	Õpilane: <ol style="list-style-type: none"> 1. Suhtleb nii verbaalselt kui mitteverbaalselt etteantud situatsioonile sobivalt, järgides üldtunnustatud käitumistavasid; 2. Mõistab suulise ja kirjaliku suhtlemise erisust; 3. Kasutab erinevaid suhtlemisvahendeid, sh järgib telefoni- ja internetisuhtluse head tava; 4. Kasutab erinevaid suhtlemistehnikaid; 5. Lahendab ja analüüsib tavapäraseid suhtlussituatsioone; 6. Selgitab tulemusliku meeskonnatöö eeldusi; 7. Loetleb ja kirjeldab meeskonnatöona kliendikeskse teeninduse põhimõtteid; 8. Mõistab kultuuridevahelisi erinevusi ja arvestab nendega suhtlemissituatsioonides 		
2) kasutab suhtlemisel korrektset asjaajamiskeelt	<ol style="list-style-type: none"> 9. Koostab ja vormistab iseseisvalt juhendi alusel elektroonilise algatus- ja vastuskirja ning e-kirja, sh allkirjastab digitaalselt; 10. Koostab ja vormistab iseseisvalt juhendi alusel avalduse, seletuskirja, volikirja, protokollid; 11. Kirjeldab iseseisvalt dokumentide säilitamise vajadust organisatsioonis ja seostab seda isiklike dokumentide säilitamisega; 12. Valib kohase suulise või kirjaliku keelekasutuse lähtuvalt 		

	olukorra ametlikkuse määrast
Õpiväljundid	Teemad, alateemad
ÕV 1	1. SUHTLEMINE <ul style="list-style-type: none"> • Suhtlemisvajadused ja –ülesanded; • Verbaalne ja mitteverbaalne suhtlemine; • Suuline ja kirjalik suhtlemine; • Ametlik ja mitteametlik suhtlemine. Telefonisuhtlus. Internetisuhtlus ja suhtlusvõrgustikud; • Erinevad suhtlemissituatsioonid ja käitumine suhtlemissituatsioonides; • Konfliktid ning nende tekkepõhjused. Toimetulek konfliktidega. Enesejuhtimine; • Meeskonnatöö põhimõtted; • Klienditeenindus. Kliendikeskse teeninduse põhimõtted. Teenindussituatsioonid ja nende lahendamine • Kultuuridevahelised erinevused
ÕV 2	2. ASJAAJAMINE <ul style="list-style-type: none"> • Asjaajamise, dokumendi ja dokumendihalduse mõiste; • Asjaajamise õiguslik keskkond; • Dokumentide loomine, dokumentide säilitamine; • Meilietikett, virtuaalne suhtlemiskultuur • E-kiri ja e-kirjutis, e-kirjade hea tava, vajalikud elemendid, nende vormistamine; • Dokumentide vormistamine vastavalt juhendile.
praktika	puudub
Iseseisev töö	
ÕV 1	SUHTLUSSITUATSIOON lahendab iseseisvalt juhendi alusel tavapäraseid suhtlussituatsioone
ÕV 2	E-KIRI, AMETIKIRI digitaalselt allkirjastatud avalduse, algatus- ja vastuskirja koostamine ja vormistamine vastavalt juhendile ning edastamine e- kirjaga
Õppemeetodid	Situatsioonülesanded, dokumentide vormistamine IKT vahenditega
Hindamine	Mitteeristav
sh hindekriteeriumid	Hindekriteeriumid esitatakse konkreetse hindamisülesande juures mooduli rakendumisel
sh hindamisülesanded	
ÕV 1	JUHTUMIANALÜÜS etteantud suhtlussituatsioonide analüüs, reaalse käitumissituatsioonide märkamine ja nende analüüs, rollimängud suhtlussituatsioonide lahendamisel
ÕV 2	AMETIKIRI juhendi alusel ametikirjade koostamine (avaldus, seletuskiri, volikiri, protokoll) MEILJETIKETT, E-KIRI: enamlevinud vigade analüüs ja kirjavahetuse vormistamine ülesande alusel. Digiallkirja lisamine
sh hindamismeetodid	
ÕV 1	Miniloeng, rühmatöö, vestlus, eneseanalüüs, rollimäng, juhtumianalüüs
ÕV 2	Miniloeng, praktiliste ülesannete lahendamine, iseseisev töö, rühmatöö, analüüs

sh kokkuvõtva hinde kujunemine	Mooduli hinne on arvestatud kui õpilane on saavutanud kõik õpitulemused lävendi tasemel.
Õppematerjalid	<ol style="list-style-type: none"> 1. Salumaa, Tarmo Aktiivõppe meetodid. I - II / Tarmo Salumaa, Mati Talvik, Alvar Saarniit Tallinn: Merlecons & Co, 2006 ([Tallinn : Pakett]) 2. Klienditeeninduse alused lihtsas keeles / koostaja Sirje Schumann ; Tallinna Tööstushariduskeskus, Tallinn : Tallinna Tööstushariduskeskus, 2019 ([Tartu] : [Paar]) 3. Suhtlemisostkustest õpetamisel ja juhtimisel / Heiki Krips Tartu : Tartu Ülikooli Kirjastus, c2005 ([Tartu : Tartu Ülikooli Kirjastuse trükikoda]) [2.], täiend. tr. 4. Kidron, Anti Suhtlemine : inimsuhted ja suhtlemispsühholoogia / Anti Kidron [Tallinn] : Mondo, 2004 ([Tallinn] : Ühiselu) 5. Jaskolka, A „Kuidas lugeda ja kasutada kehakeelt“ 2005 Kirjastus Ersen 6. Asjaajamiskorra ühtsed alused: https://www.riigiteataja.ee/akt/72783 7. Asjaajamine: https://www.hariduskeskus.ee/opiobjektid/asjaajamine/ 8. Terminoloogia sõnastik: http://www.dokumendihaldus.ee/dokumendihaldus/terminoloogia-sonastik 9. Meilietikett: http://kollis.pri.ee/turvalisus/meilietikett.html